

СХВАЛЕНО
Рішення Рахункової палати
від 05 листопада 2024 року № 51-1

СПІЛЬНИЙ ЗВІТ

про результати координованого аудиту щодо Цілі 6
Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй

2024 рік

Забезпечення наявності та
раціонального
використання водних
ресурсів і санітарії для всіх

УЧАСТЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ АУДИТУ

ДЕРЖАВНИЙ АУДИТОРСЬКИЙ ОФІС
УГОРЩИНИ

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ДЕРЖАВНА АУДИТОРСЬКА УСТАНОВА
РЕСПУБЛІКИ СЕРБІЯ

ДЕРЖАВНИЙ АУДИТОРСЬКИЙ ОФІС
РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ

ВИЩА ПАЛАТА КОНТРОЛЮ
РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Д-р Ласло Віндіш
Президент

Ольга Піщанська
Голова

Д-р Душко Пейович
Президент

Іван Клешич
Генеральний аудитор

Маріан Банась
Президент

Державний
аудиторський офіс
Угорщини

Рахункова палата

Державна аудиторська
установа Республіки
Сербія

Державний
аудиторський офіс
Республіки Хорватія

Вища палата
контролю
Республіки Польща

ЗМІСТ

ПЕРЕДУМОВИ	4
УЧАСТЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ АУДИТУ	7
СПІЛЬНІ МЕЖІ АУДИТУ	9
ОЦІНЮВАННЯ ЗА КРИТЕРІЯМИ	10
Стратегії та плани	11
СПІЛЬНІ ВИСНОВКИ	12
СПІЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	13
ПЕРЕДОВІ ПРАКТИКИ	14
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ АУДИТУ	17
Державний аудиторський офіс Республіки Хорватія	17
Державний аудиторський офіс Угорщини	28
Вища палата контролю Республіки Польща	42
Державна аудиторська установа Республіки Сербія	51
Рахункова палата	58
СКОРОЧЕННЯ, ОДИНИЦІ ВИМІРУ, КІНЦЕВІ ВИНОСКИ	69

ПЕРЕДУМОВИ

Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року – це план дій для людей, планети та процвітання. У порядку оцінюються ключові слабкі місця, до яких схильні країни та економіки майже в усіх сферах. Усі Цілі сталого розвитку (ЦСР) мають важливе значення для захисту майбутніх поколінь, але ціль 6 «Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх» ЦСР Організації Об'єднаних Націй (ООН) (далі – Ціль 6) є невід'ємною та взаємопов'язаною майже з усіма з них, оскільки вода має вирішальне значення для всіх форм життя на планеті та сфер людської діяльності.

Варто зазначити, що, за даними ООН¹, 3 із 10 жителів планети не мають доступу до безпечних джерел питної води, 6 із 10 – до послуг санітарії. Для більш як 40 відс. населення проблема нестачі води є актуальною. Прогнози також свідчать, що за нинішніх темпів прогресу досягнення Цілі 6 до 2030 року 1,6 млрд людей не матимуть безпечної питної води, 2,8 млрд людей – безпечної санітарії, а 1,9 млрд людей – базових засобів гігієни рук. Щоб забезпечити населення питною водою, санітарією та гігієною до 2030 року нинішні темпи прогресу мають зрости в чотири рази.

Невтішними є і дані аналітичної записки Міжнародної наукової ради (ISC) для Водної конференції ООН 2023², у якій основним ключовим повідомленням є те, що **світ не йде по шляху досягнення глобальних цілей, пов'язаних з водою, як це визначено в Цілі 6 та інших відповідних ЦСР. Світові водні кризи загрожують досягненню ключових цілей розвитку та охорони природного середовища та, зрештою, усіх ЦСР, враховуючи центральну роль води в соціальних, політичних та економічних справах на всіх рівнях.**

Зазначене також підтверджується Річним звітом Світового банку про Глобальне партнерство з водної безпеки та санітарії за 2022 рік³, в якому, зокрема, зазначено, що **інвестиції у водопостачання та санітарію залишаються важливими** для викорінення бідності, подолання негативних наслідків зміни клімату та побудови більш інклюзивних і справедливих суспільств. **Проте прогрес у досягненні Цілі 6 ООН та інших пов'язаних з водою ЦСР є недостатнім.**

Таким чином, досягнення ЦСР, у тому числі Цілі 6 щодо забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії, має бути пріоритетом для урядів країн, які приєдналися до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Діяльність людства має задовольняти потреби не лише нинішнього покоління, а й майбутніх поколінь, у тому числі їхні потреби у безпечному та здоровому навколишньому середовищі.

Цей виклик є глобальним і вирішення проблеми дефіциту питної води потребує спільних зусиль усіх країн та міжнародної спільноти. Визнаючи це, Вищі органи аудиту (ВОА) Республіки Хорватія, Угорщини (координатор аудиту), Республіки Польща, Республіки Сербія та України погодилися взяти участь у координованому аудиті щодо Цілі 6 ЦСР ООН «Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх».

Загалом вода та санітарія – основа сталого розвитку, наріжним каменем якого є охорона води. Оскільки лише 0,007 відс. поверхневої води планети придатні для споживання людиною, її захист є пріоритетом для національних і міжнародних лідерів. ВОА приділяють особливу увагу питанням, пов'язаним з управлінням водними ресурсами та компетентністю управління водними ресурсами. Останніми роками ВОА зосередилися на питаннях, що стосуються широкого кола суспільства з особливим наголосом на моніторингу виконання громадських завдань, пов'язаних з управлінням водними ресурсами.

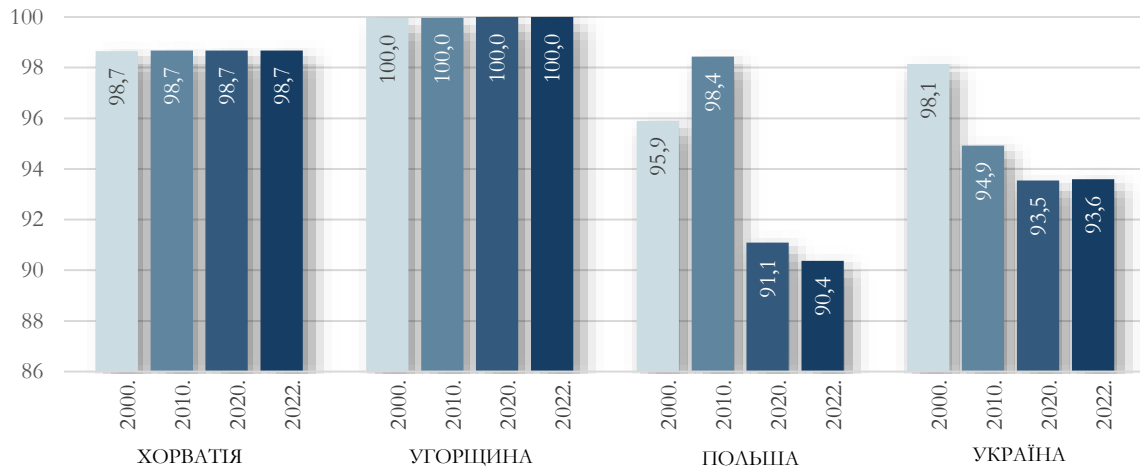
ООН визначила завдання 6.1 щодо питної води: «До 2030 року забезпечити загальний і справедливий доступ до безпечної та недорогої питної води для всіх». На рис. 1 та діаграмі 1 показано доступ населення до питної води в країнах.

Рис. 1. ЄВРОПЕЙСЬКІ КРАЇНИ ЗА ДОСТУПОМ ДО ПИТНОЇ ВОДИ (% НАСЕЛЕННЯ)

Джерело даних: atlasocio.com

Діаграма 1. ДОСТУП ДО ПИТНОЇ ВОДИ (% НАСЕЛЕННЯ) У КРАЇНАХ, ЗАЛУЧЕНИХ ДО АУДИТУ ЗАВДАННЯ 6.1

Джерело: atlasocio.com

ООН визначила завдання 6.3 щодо якості води та стічних вод таким чином: «До 2030 року покращити якість води шляхом зменшення забруднення, усунення скидання та мінімізації викидів небезпечних хімічних речовин і матеріалів, скорочення вдвічі частки неочищених стічних вод і значного збільшення переробки та безпечного повторного використання на глобальному рівні». На рис. 2 та діаграмі 2 показано частку безпечно очищених побутових стічних вод.

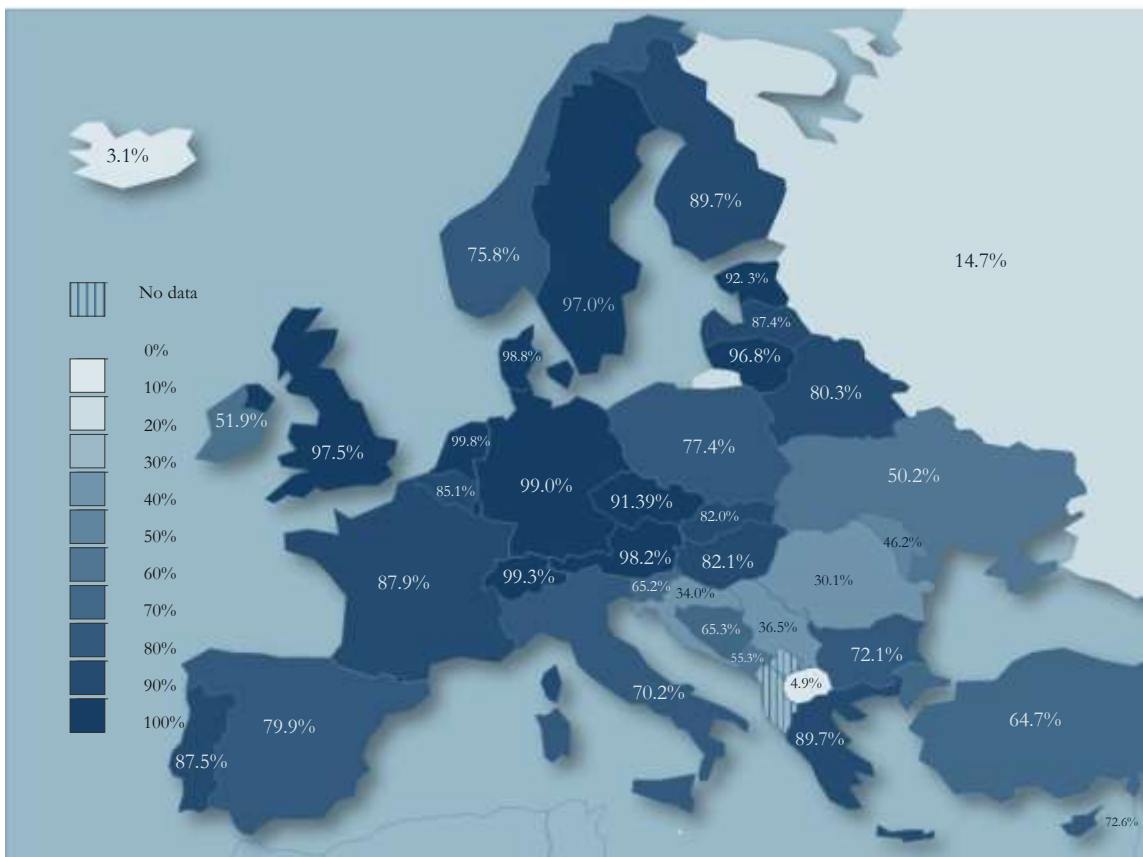
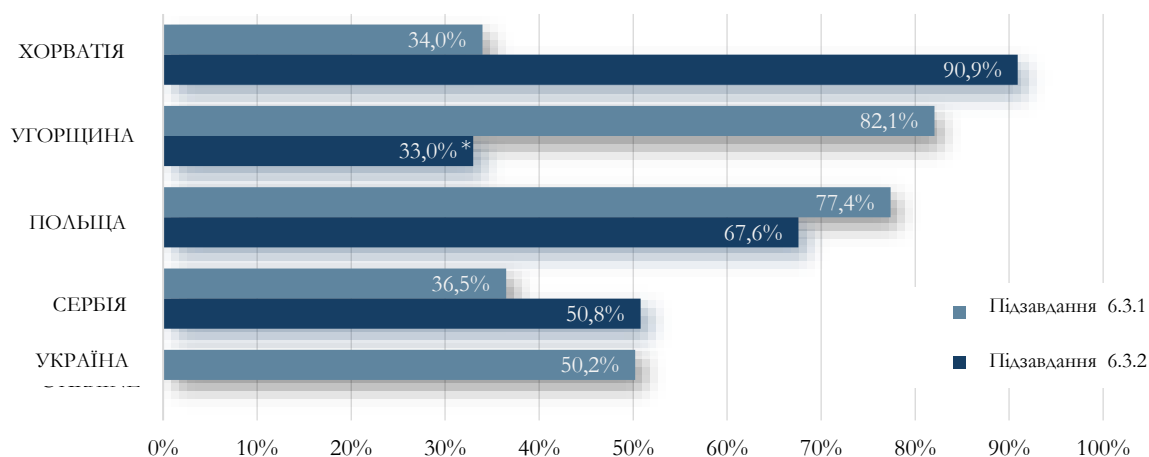

Рис. 2. ЧАСТКА ПОБУТОВИХ СТІЧНИХ ВОД, ЯКІ БЕЗПЕЧНО ОЧИЩУЮТЬСЯ (2022 РІК)

Джерело даних: Всесвітня організація охорони здоров'я

OurWorldInData.org/water-use-stress | CC BY

Діаграма 2. ЧАСТКА (БЕЗПЕЧНО) ОЧИЩЕНИХ СТІЧНИХ ВОД (2022 РІК) ТА ЧАСТКА ВОДОЙМ З ВИСОКОЮ ЯКІСТЮ ВОДИ (2023 РІК) У КРАЇНАХ, ЗАЛУЧЕНИХ ДО АУДИТУ ЗАВДАННЯ 6.3

* Очікуване значення (кінцеві дані перевіряються через більш сувору методологію оцінювання)

Джерело даних: Комітет водних ресурсів при ООН <https://www.sdg6data.org/> (EN_H2O_WBAMBQ & EN_WWT_WWDS)

УЧАСТЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ АУДИТУ

Вищі органи аудиту відіграють дедалі важливішу роль у сприянні ефективній та економічно вигідній реалізації політики через незалежну оцінку діяльності уряду. ВОА п'яти країн – Хорватії, Угорщини, Польщі, Сербії та України (рис. 3) погодилися взяти участь у координованому аудиті щодо Цілі 6 ЦСР ООН «Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх» (далі – Спільний аудит).

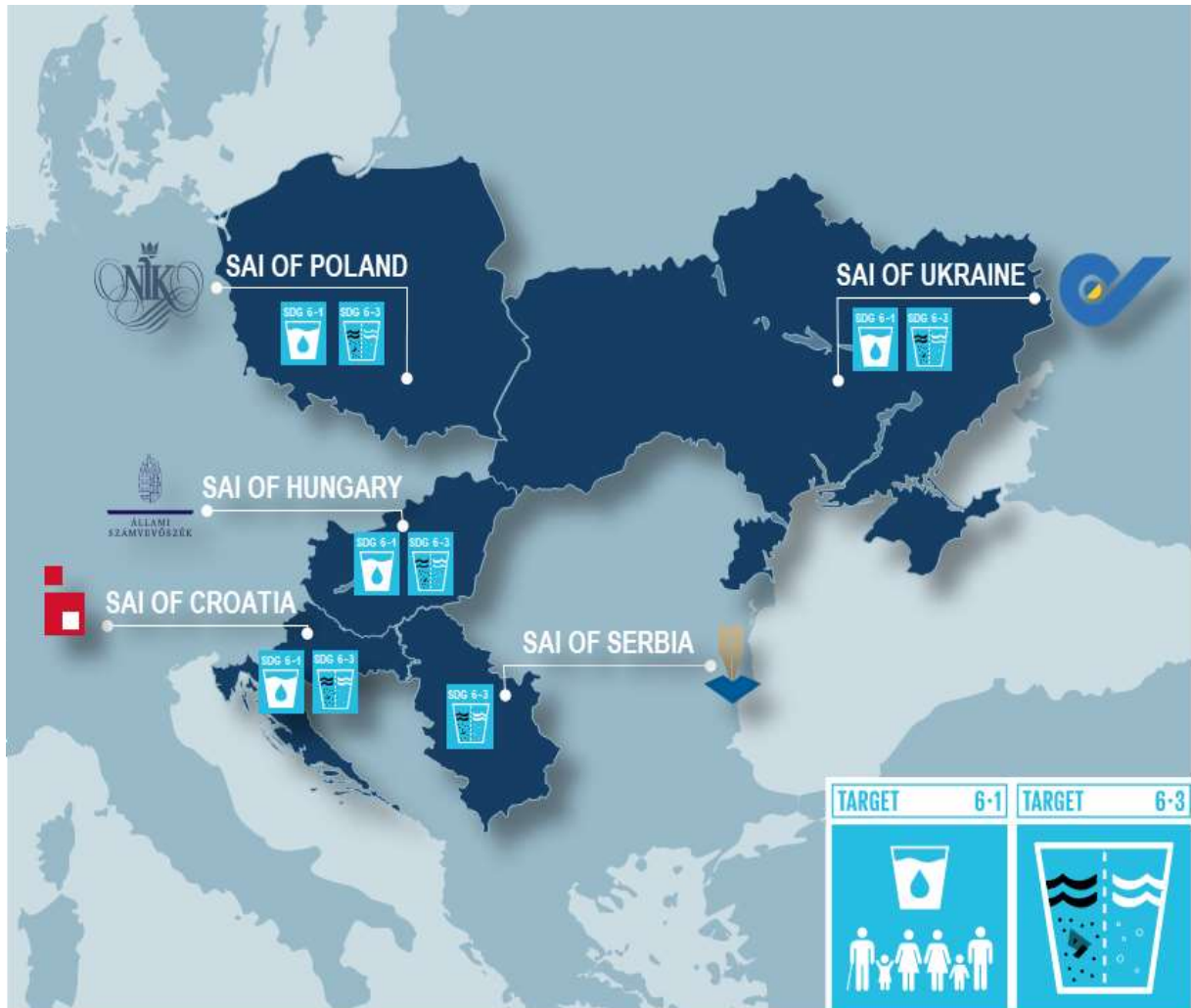

Рис. 3. ВИЩІ ОРГАНИ АУДИТУ – УЧАСНИКИ

Джерело: Національні звіти

Спільний аудит оцінив досягнення ЦСР 6 як однієї з 17 глобальних цілей, які були прийняті країнами-членами ООН у 2015 році. Ціль 6 стосується забезпечення доступу до води та санітарії для всіх. Національні аудити були зосереджені на завданні 6.1 «До 2030 року забезпечити загальний і справедливий доступ до безпечної та недорогої питної води для всіх» і завданні 6.3 «До 2030 року покращити якість води шляхом зменшення забруднення, ліквідації скидання відходів і зведення до мінімуму викидів небезпечних хімічних речовин і матеріалів, скорочення вдвічі частки неочищених стічних вод і значного збільшення масштабів рециркуляції та безпечного повторного використання стічних вод у всьому світі».

Завдання Цілі 6, перевірені кожним ВОА, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. АУДИТИ ВОА ЩОДО ЦІЛІ 6 «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЯВНОСТІ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ І САНІТАРІЇ ДЛЯ ВСІХ»

Вищий орган аудиту		Аудит щодо Цілі 6: «Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх»	
	Назва національного звіту	6.1 Питна вода	6.3 Якість води
Державний аудиторський офіс Республіки Хорватія			
	Покращення якості води та доступності води для споживання людиною в Республіці Хорватія		
Державний аудиторський офіс Угорщини			
	Аудит заходів щодо реалізації Національної водної стратегії (Управління питною водою)		
	Січні води та забруднення води – соціальна та екологічна стійкість у світлі Цілі сталого розвитку ООН 6 (Аналіз)		
Вища палата контролю Республіки Польща			
	Управління водними ресурсами в сільській місцевості		
	Збір та очищення січних вод		
Державна аудиторська установа Республіки Сербія			
	Ефективність заходів щодо покращення якості води, пов'язаних із захистом води від забруднення (ЦСР 6.3)	–	
Рахункова палата			
	Звіт про результати аудиту ефективності виконання заходів, спрямованих на досягнення цілі 6 «Забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією» Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року		

Джерело: національні звіти

У цьому звіті підсумовуються результати та висновки 7 аудитів/аналізів, проведених учасниками ВОА. Частина 2 містить наші загальні аудиторські повідомлення на основі висновків окремих аудиторських звітів. Індивідуальні аудити охоплювали моніторинг різних завдань Цілі 6 і, таким чином, були зроблені загальні висновки аудиту для відповідних завдань.

У частині 3 наведено основні висновки аудиту, що висвітлюють головну думку національних аудиторських звітів.

СПІЛЬНІ МЕЖІ АУДИТУ

Для збору та оцінки порівняльної інформації щодо стратегічних дій на національному рівні 5 ВОА підготували загальну структуру аудиту, що містить основне питання аудиту та, як і в Угоді про співробітництво між Державним аудиторським офісом Угорщини, Рахунковою палатою України, Державною аудиторською установою Республіки Сербія, Державним аудиторським офісом Республіки Хорватія, Вищою палатою контролю Республіки Польща при проведенні міжнародного координованого аудиту щодо Цілі 6 Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР ООН) «Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх», відповідні критерії, які мають розглядатися під час національних аудитів.

Основне питання координованого аудиту щодо завдання 6.1:

Яких результатів досягли відповідальні національні установи та постачальники послуг у контролі якості питної води та забезпеченні якісної питної води.

Основне питання координованого аудиту щодо завдання 6.3:

Яких результатів досягли відповідальні національні установи та постачальники послуг у покращенні якості води шляхом зменшення забруднення, ліквідації скидання відходів і зведення до мінімуму викидів небезпечних хімічних речовин і матеріалів, скорочення вдвічі частки неочищених стічних вод і значного збільшення масштабів рециркуляції та безпечного повторного використання стічних вод.

Спільні критерії аудиту для обох завдань:

- Розроблено стратегію для досягнення мети (включаючи випадок, коли відповідальна організація вже мала стратегію, яка встановлює таку мету до того, як Організація Об'єднаних Націй оголосила ЦСР).
- Визначено, виміряно та оцінено індикатори відповідно до цілей, сформульованих у стратегіях.
- Наявність фінансових та людських ресурсів.
- Досягнуто цілей або прогресу для досягнення цільового стану.
- Здійснювався моніторинг виконання поставлених завдань, і в разі значного відхилення від планів вносилися правки та приймалися додаткові заходи.

ОЦІНЮВАННЯ ЗА КРИТЕРІЯМИ

У таблиці 2 наведено оцінку діяльності країн ВОА – учасників координованого аудиту в сферах, для яких критерії були визначені заздалегідь.

Таблиця 2. ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРАХ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ АУДИТУ

	ХОРВАТІЯ		УГОРЩИНА		ПОЛЬЩА		СЕРБІЯ	УКРАЇНА	
	6.1	6.3	6.1	6.3	6.1	6.3		6.1	6.3
 <p>Для досягнення поставленої мети була розроблена СТРАТЕГІЯ</p>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
 <p>БУЛИ ВИЗНАЧЕНІ, ВИМІРЯНІ ТА ОЦІНЕНІ ІНДИКАТОРИ</p>	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	✓
 <p>Фінансові та людські РЕСУРСИ були наявні</p>	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿
 <p>БУЛИ ДОСЯГНУТІ ЦІЛІ АБО ПРОГРЕС У ДОСЯГНЕННІ БАЖАНОГО СТАНУ</p>	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	✓
 <p>Здійснювався МОНІТОРИНГ виконання поставлених цілей, і в разі значного відхилення від планів вносилися зміни та вживалися додаткові заходи</p>	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿	⦿

 Встановлено, досягнуто результатів
  Досягнуто часткового прогресу
  Не розроблено, не досягнуто результатів

Джерело: Національні звіти

СТРАТЕГІЇ ТА ПЛАНИ

З огляду на те, що в центрі уваги аудитів була Ціль 6, важливо узагальнити, чи були цілі відображені в окремих стратегіях та планових документах. Це вимагало оцінки та перегляду наявних стратегій і планів. Аудити виявили, що протягом перевіреного періоду стратегії були підготовлені/доступні. На діаграмі 3 зображено стратегії та плани, які діяли протягом періоду, що підлягав аудиту, з розподілом за країнами.

Діаграма 3. СТРАТЕГІЧНІ ТА ПЛАНОВІ ДОКУМЕНТИ, ЧИННІ У ПЕРІОД 2017-2022 РОКІВ

Джерело: Національні звіти

СПІЛЬНІ ВИСНОВКИ

У наступній частині Спільного звіту відображено загальні результати з використанням порівняльних критеріїв і даних. Такий критерій дає змогу проводити порівняльну оцінку між різними країнами. Незважаючи на те, що окремі національні аудити оцінювалися за загальними критеріями, певні факти можна констатувати в цілому, навіть якщо в деяких випадках результати відрізняються.

Світові водні ресурси скорочуються, їх збереження має першочергове значення для людства, і держава має відігравати фундаментальну роль у забезпеченні економічного та ефективного використання наявних водних ресурсів.

На основі аудитів ВОА дійшли висновку, що галузеві стратегії відповідають міжнародним цілям щодо питного водопостачання та водовідведення. Проте ВОА виявили, що досягненню стратегічних цілей перешкоджає відсутність загальної координації на стратегічному рівні та інтегрованих баз даних для підтримки процесів прийняття рішень. Не було достатньо ефективних комплексних підходів до планування та реалізації конкретних цілей і завдань. Без цієї узгодженості сфери управління водними ресурсами можуть зіткнутися з браком координації дій, марнуванням ресурсів та відсутністю чіткого фокусу.

У сфері водопостачання та водовідведення не створено систематичних механізмів моніторингу та звітності. Моніторинг і зворотний зв'язок також спрямовані на підвищення ефективності та результативності процесів управління водними ресурсами. Водночас ВОА зіткнулися з недостовірною інформацією, нестачею вичерпних даних, відсутністю повних і розширених записів про проекти водопостачання.

Частина обсягу видобутої води, яка подавалася в мережу, була втрачена через її невикористання. Однією з причин втрати води є зношеність інфраструктури та непроведення реконструкції. Потреба у фінансуванні реконструкції водопровідних мереж протягом останніх років постійно зростала. У зв'язку з цим не було доступної інформації про стан систем водовідведення, який є застарілим та зношеним.

У межах завершених аудитів протягом періоду, що перевірявся, доступ до безпечної та якісної питної води в достатній кількості покращився або, де він досяг більш високого рівня, не зазнав суттєвих змін.

Сектор водовідведення витратив багато років на вдосконалення та розроблення технологій для забезпечення високих стандартів очищення стічних вод (первинної, вторинної та третинної), що дасть змогу не забруднювати водойми, які їх приймають. Незважаючи на те, що більшість країн продемонстрували покращення показників безпечного очищення стічних вод, за останні роки не скрізь підвищилася якість води у водоймах. Це пояснюється тим, що країни з розвинутою промисловістю мають труднощі з дотриманням біологічних і хімічних обмежень, встановлених Директивою 2000/60/ЄС Європейського парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 року «Про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики», а обсяги стічних вод все ще не збираються й не очищуються належним чином.

Дані про якість води також висвітлюють потенційний екологічний парадокс очищення стічних вод: чим більше стічних вод збирається в мережах загального користування, тим більше зростає навантаження на поверхневі води органічними та поживними речовинами через збільшення обсягів скидів із очисних споруд. Однак у випадку з підземними водами покращення буде помітно лише через десятиліття після усунення навантаження. Для очищення стічних вод важливим є підключення якомога більшої кількості домогосподарств до мережі водовідведення. Проте у деяких місцях потужність очищення стічних вод може бути меншою, ніж потужність збору стічних вод.

Незважаючи на досягнутий прогрес, якість води є складною сферою, де вплив інвестованих ресурсів на результати не залежить лише від одного фактора. Таким чином, досягнення завдань 6.1 та 6.3 Цілі 6 може бути складним завданням з огляду на зазначені обставини.

СПІЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

З огляду на основне повідомлення та висновки національним урядам та державним органам пропонуються такі загальні теми для пропозицій, рекомендованих до розгляду:

1. Покращення координації між різними державними органами та зацікавленими сторонами у сфері управління водними ресурсами та очищення стічних вод.
2. Чітке визначення ролі та відповідальності державних органів для уникнення дублювання та забезпечення підзвітності.
3. Створення інтегрованих баз даних та інформаційних систем для моніторингу та вдосконалення прийняття рішень у сфері управління водними ресурсами та очищення стічних вод.
4. Удосконалення механізмів регулярного моніторингу та звітності щодо якості та використання води, забезпечення прозорості та точності збору і поширення даних.
5. Надання пріоритету інвестиціям на підтримку та модернізацію інфраструктури водопостачання та очищення стічних вод.
6. Упровадження передових технологій виявлення втрат води, очищення стічних вод та контролю забруднення.
7. Підвищення обізнаності населення щодо водозбереження, запобігання забрудненню та сталого використання водних ресурсів через освітні та інформаційні програми та розробку конкретних і чітких інструкцій щодо мотивації отримувачів послуг до раціонального використання води та зменшення забруднення стічними водами.
8. Залучення населення до практики управління водними ресурсами та процесів прийняття рішень.

ПЕРЕДОВІ ПРАКТИКИ

Метою координованого аудиту було не лише оцінити досягнення завдань 6.1 і 6.3 Цілі сталого розвитку 6, а й визначити передову практику.

РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ

У зв'язку з рекомендацією щодо визначення показників, на основі яких здійснюватиметься моніторинг виконання Програми скорочення втрат у системах водопостачання (далі: Програма скорочення втрат) у Республіці Хорватія та оцінюватиметься досягнення цілей, тобто ефективність впровадження заходів Програми, об'єкти аудиту стверджують, що втрати води становлять близько 50,0 відс. і є основною проблемою у фінансовому та техніко-технологічному розумінні. Фінансування Програми зменшення втрат та пов'язаних з нею проєктів є пріоритетом для зменшення навантаження на водойми та забезпечення довгострокового сталого управління системами водопостачання. Хорватські води та Міністерство економіки та сталого розвитку з 2018 року впроваджують Програму скорочення втрат, яка покликана дати можливість державним постачальникам, особливо тим, які мають великі втрати в мережі, визначити нульовий стан і, на додаток до інших програм, активно розпочати скорочення втрат та приведення системи до належного рівня. Протягом 2023 року вимірні прилади були встановлені на всіх водозаборах, як базовий захід. Міністерство економіки та сталого розвитку й Хорватські води є бенефіціарами проєкту «Підтримка скорочення втрат води в межах реформи водного сектору» на суму 600 000,00 євро. Проєкт фінансується за рахунок Інструменту технічної підтримки в межах Національного плану відновлення та стійкості 2021 (далі – NRRP) та реалізується Світовим банком у співпраці з Генеральним директором з підтримки структурних реформ – Європейської Комісії. Очікується, що проєкт сприятиме підвищенню сталості та доступності комунальних послуг водопостачання, а також безпеці та стійкості водного сектору, зміцнить потенціал для зменшення втрат води та підвищить ефективність роботи державних постачальників. Основним очікуваним результатом проєкту є створення до кінця червня 2024 року Національного плану дій щодо скорочення втрат води в системах загального водопостачання, на основі якого інтегровані комунальні постачальники зможуть створити власні плани дій зі скорочення втрат до кінця 2025 року, а також завдяки якісному управлінню водним балансом оцінити ситуацію, провести якісний аналіз та визначити пріоритети для ефективного впровадження заходів зі зменшення втрат води.

Крім того, в частині заохочення державних постачальників послуг водопостачання до скорочення втрат шляхом надання фінансової, адміністративної, технічної, інвестиційної та операційної допомоги об'єкти аудиту провели 18 семінарів у 2022 році в рамках проєкту «Підтримка зменшення втрат води в рамках реформи водного сектора Республіки Хорватія», а також у 2023 році для зміцнення спроможностей постачальників водних послуг. Європейська Комісія також схвалила проєкт «Підтримка скорочення втрат води в межах реформи водного сектору в Республіці Хорватія, фаза II», за допомогою якого планується допомогти державним постачальникам у створенні власних планів дій зі скорочення втрат, зміцненні їх потенціалу шляхом проведення семінарів та зміцнення потенціалу Регуляторної ради з питань водних послуг шляхом сприяння у створенні національної системи оцінки ефективності діяльності державних постачальників та ведення регуляторного бухгалтерського обліку.

УГОРЩИНА

Державний аудиторський офіс Угорщини (SAO) визначив наступне як кращу практику, оскільки вона має непрямий вплив на сталість. Якщо витрати можна зменшити за рахунок інвестицій у підвищення ефективності, то більше ресурсів можна виділити на технічне обслуговування,

реконструкцію, інвестиції, кількісні та/або якісні втрати води можна зменшити, постачання та сталість можна додатково покращити.

Підприємства водопостачання та відповідальні за постачання скористалися можливістю подати заявку на гранти для ініціювання інвестицій у підвищення ефективності. 29 компаній вказали у своїх даних, що планують інвестувати в ефективність. 24 комунальні підприємства подали заявки на отримання індивідуальних грантів до консорціуму місцевих органів влади, відповідальних за постачання, або консорціуму водопровідних компаній для здійснення інвестицій. Успішні заявки були впроваджені або перебували в процесі впровадження станом на 31 серпня 2023 року. Інвестиції в підвищення ефективності включали встановлення малої сонячної електростанції, закупівлю енергозберігаючих інструментів та обладнання, технологічне та механічне оновлення, покращення управління системо- та ресурсоефективністю, модернізацію та заміну вікон та дверей.

Аудит оцінював водопостачальні підприємства щодо наявності програм і проєктів, які сприяють підвищенню обізнаності, збереженню води та більш екологічно свідомому способу життя. Три чверті водоканалів проводили просвітницьку роботу щодо збереження та водокористування. 25 організацій, дві третини підприємств водопостачання, скористалися програмою ЄС «Підвищення обізнаності щодо послуг водопостачання». У 2020 році загальна сума 1715 млн євро була присуджена заявникам, підприємствам водопостачання для проєктів з підвищення обізнаності щодо сталого розвитку, захисту природного середовища та водних ресурсів.

ПОЛЬЩА

Організаційні рішення, які використовуються в Національному фонді охорони навколишнього природного середовища та водного господарства, – внутрішні процедури, що містять вказівки та правила, серед інших специфікацій кінцевих термінів розгляду заявок на співфінансування й фінансування та остаточних розрахунків, які можуть сприяти прозорості робочих процедур цього Фонду.

СЕРБІЯ

Створення робочої групи для прийняття Плану дій щодо реалізації Стратегії управління водними ресурсами на території Республіки Сербія до 2034 року, до складу якої, крім Республіканської дирекції водних ресурсів, входять Міністерство охорони навколишнього середовища, Офіс з управління державними інвестиціями державних водогосподарських підприємств та інші відповідні установи.

Створення робочої групи для розгляду проєктних пропозицій, надання висновків та експертних аргументів щодо обґрунтування проєкту будівництва нових очисних споруд і відповідних санітарних мереж з метою визначення переліку проєктів, які будуть реалізовані / виконані / завершені за програмою позики спільно з / у співпраці з Банком розвитку Ради Європи. Робоча група повинна працювати з урахуванням багатьох факторів, включаючи економічне обґрунтування проєкту, терміновість робіт, кількість користувачів, ступінь готовності проєктів до реалізації, рівномірне територіальне представництво об'єктів та рівень розвитку муніципалітетів.

Встановлення кореляції між скороченням скиду неочищених стічних вод у водні об'єкти, передбаченим Планом дій з реалізації Урядової програми на період 2023–2026 років, та досягненням завдання 6.3 Цілі 6 ЦСР.

УКРАЇНА

Рахункова палата визначила реалізацію інвестиційних проєктів, спрямованих на зменшення скиду неочищених стічних вод, зокрема реконструкцію систем водопостачання та водовідведення і знезараження питної води на фільтрувальній станції з використанням електролітичних установок для

виробництва гіпохлориту натрію, як одну з кращих практик, спрямованих на досягнення Цілі 6 Цілей сталого розвитку України до 2030 року. Ця ціль зосереджена на забезпеченні доступності й сталого управління водою та санітарією для всіх.

Для реалізації цих проектів Україна залучила як внутрішні ресурси (державний фонд розвитку водного господарства, державний фонд регіонального розвитку), так і позики міжнародних фінансових організацій та кредити іноземних компаній. До них належать Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Державний банк розвитку Німеччини (KfW) та Уряд Французької Республіки через Французький корпоративний та інвестиційний банк Natixis.

За даними аудиту, в результаті вжитих заходів у 2021 році порівняно з 2015 роком обсяги скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти зменшено на 38 відс., а їх частку – майже на 5 відсотків.

Таким чином, впровадження інноваційних технологій очищення води дає змогу значно покращити екологічну ситуацію за рахунок збереження водних ресурсів та зменшення негативного впливу на довкілля. Такі заходи також сприяють здоров'ю населення, надаючи доступ до чистішої води та кращих умов життя.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ АУДИТУ

ДЕРЖАВНИЙ АУДИТОРСЬКИЙ ОФІС РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВОДИ ТА ДОСТУПНОСТІ ВОДИ ДЛЯ СПОЖИВАННЯ ЛЮДИНОЮ В РЕСПУБЛІЦІ ХОРВАТІЯ

При здійсненні аудиту були використані такі методи збору та аналізу даних щодо покращення якості води та її доступності для споживання людиною:

- аналіз законодавчої, стратегічної та планової бази;
- аналіз звітів про виконання цілей, заходів та діяльності;
- ознайомлення з опублікованими звітами та аналіз опублікованих даних;
- аналіз документації суб'єктів аудиту з метою перевірки досягнення поставлених цілей та виконання заходів;
- вивчення бази даних та аналіз інформації;
- зустрічі / співбесіди / електронне листування з представниками об'єктів аудиту;
- порівняння даних на рівні держав-членів ЄС та країн-членів ООН.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Аудиторами були перевірені Міністерство економіки та сталого розвитку й Хорватські води. Міністерство економіки та сталого розвитку є основним органом, що формує водну політику та несе відповідальність за реалізацію реформи з водного сектору. Виконавчим органом на національному рівні є Хорватські води, який відповідальний за впровадження проєктів водопостачання. Проєкти водопостачання у співпраці з Міністерством економіки та сталого розвитку й Хорватськими водами реалізують державні постачальники водних послуг, засновниками яких є органи місцевого самоврядування.

ПЕРІОД АУДИТУ

2020, 2021, 2022, другий квартал 2023 року.

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

Як один із актів стратегічного планування, який підтримує реалізацію Національної стратегії розвитку, Уряд Республіки Хорватія затвердив Національний план відновлення та стійкості на 2021–2026 роки (далі – NRRP), в якому реформи та інвестиції, пов'язані з водою, включено до компонента «Економіка», завдання С1.3. Покращення управління водними ресурсами та управління відходами, захід С1.3. R1 Виконання програми водного господарства. Відповідальним за реалізацію програми управління водними ресурсами є Міністерство економіки та сталого розвитку. Цільовою групою є державні постачальники послуг водопостачання, споживачі, населення та Хорватські води. Орієнтовна інвестиційна вартість становить 5 250 116 802,00 HRK, а період реалізації – з лютого 2020 року по червень 2026 року.

Відповідно до NRRP покращення управління водними ресурсами буде досягнуто шляхом реалізації трьох ключових програм управління водними ресурсами: Програми розвитку громадського водопостачання, спрямованої на забезпечення доступу до безпечної та доступної води для споживання людиною, Програми розвитку громадського водовідведення з метою покращення якості води за рахунок

зменшення забруднення та частки неочищених стічних вод і Програми зменшення ризику стихійних лих у секторі управління водними ресурсами.

Згідно з NRRP інвестиції, передбачені за трьома програмами, сприятимуть збереженню водних ресурсів з метою досягнення більшої стійкості до зміни клімату, водночас забезпечуючи доступність води для всіх громадян, особливо для вразливих та маргіналізованих груп, а також у демографічно загрозливих районах. Це дасть змогу зменшити забруднення природного середовища та водних ресурсів стічними водами, а також скоротити втрати у системах водопостачання, що зменшить тиск на водні об'єкти та сприятиме довгостроковому сталому управлінню водними ресурсами. Крім того, це зменшить ризик повеней та сприятиме досягненню цілей захисту вод (екологічних цілей), відновленню та охороні природних ресурсів.

Цілі та заходи NRRP, реалізовані в межах Програми розвитку громадського водопостачання та Програми розвитку комунальної каналізації, безпосередньо пов'язані з реалізацією завдань 6.3 та 6.1 Цілі 6 ЦСР ООН і охоплені цим аудитом (рис. 4).

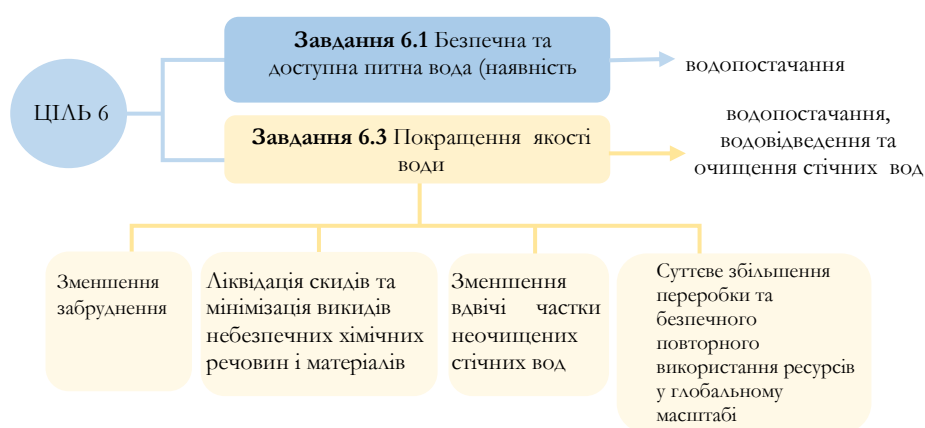

Рис. 4. ЗВ'ЯЗОК ПРОГРАМИ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ NRRP З ЗАВДАННЯМИ 6.3 ТА 6.1 ЦІЛІ 6 ЦСР ООН

Джерело: Національний звіт

Сфера аудиту: законодавча та інституційна база

Аудит показав, що здійснення заходів щодо покращення якості води та доступності води для споживання людиною, тобто проведення заходів з метою оцінки ефективності досягнення завдань 6.3 та 6.1, регулюється численними нормативно-правовими актами в Республіці Хорватія. Деякі нормативні акти були змінені та доповнені декілька разів у попередні роки з метою гармонізації з директивами ЄС.

На момент проведення аудиту парламент Хорватії ухвалив Закон «Про воду для споживання людиною», який набув чинності з 16 березня 2023 року. У поясненні до проекту відповідного Закону зазначено, що закон приймається у зв'язку з тим, що Положення Закону «Про воду для споживання людиною» від 2013 року змінювалися чотири рази через необхідність гармонізації з нормами ЄС у сфері якості води для споживання людиною та через офіційне повідомлення, надіслане Європейською Комісією до Республіки Хорватія 08 березня 2019 року, щодо невідповідності нормативно-правових актів Республіки Хорватія положенням Директиви про якість води, призначеної для споживання людиною (щодо здоров'я та чистоти води, призначеної для споживання людиною, вільної від будь-яких мікроорганізмів, паразитів та речовин, які у певній кількості чи концентрації становлять потенційну

небезпеку для здоров'я людини, та відповідності встановленим мікробіологічним та хімічним показникам).

Під час аудиту також було прийнято Закон про внесення змін до Закону «Про воду» (Офіційний вісник 47/23), який набув чинності 04 травня 2023 року. Зазначені зміни стосуються остаточної гармонізації з Директивою про якість води, призначеної для споживання людиною.

Відповідно до NRRP для досягнення заходу C1.3. R1 «Впровадження програми управління водними ресурсами» до кінця четвертого кварталу 2022 року планується прийняти чотири підзаконні акти: Положення про зони водопостачання, Положення про оцінку ефективності діяльності постачальників послуг з водопостачання, Положення про методику проведення визначення ціни на послуги з водопостачання та Положення про особливі умови виконання послуг з водопостачання.

Наприкінці грудня 2021 року Уряд Республіки Хорватія ухвалив Положення про зони водопостачання (Офіційний вісник 147/21), яким визначив 41 зону водопостачання на території Республіки Хорватія, визначені межі та компанію-покупця. Межі зони обслуговування – це зовнішні межі органів місцевого самоврядування, які межують із сусідньою зоною обслуговування. Зазначене Положення набуло чинності 08 січня 2022 року. Проте протягом 2022 року декілька ініціаторів (органи місцевого самоврядування, комунальні постачальники води, об'єднання громадян) подали пропозиції щодо оцінки відповідності Положення Конституції Республіки Хорватія та Закону. Конституційний суд Республіки Хорватія розпочав процедуру оцінки відповідності Регламенту Конституції та Закону «Про водопостачання» й тимчасово призупинив виконання всіх загальних та окремих актів і дій, вжитих на підставі Регламенту. Ініціатори зазначили про заперечення формального та матеріального характеру. Конституційний суд встановив, що Уряд Республіки Хорватія, на додаток до процедури електронних консультацій і незалежно від неї, був зобов'язаний додати пояснення в процесі прийняття Регламенту, яке б показало: чому зони обслуговування були сформовані в спосіб, передбачений Регламентом, і кожна зі сфер обслуговування відповідає критеріям, передбаченим Законом про водопостачання (наприклад, деякі державні постачальники не відповідають вимогам законодавства, деякі об'єднані з компаніями з надмірною заборгованістю тощо). Також визначено, що слід було передбачити додаткові критерії для встановлення зони обслуговування (наприклад, критерії, що ґрунтуються на ефективному управлінні втратами води з системи водопостачання, здатності використовувати гранти з фондів ЄС та подальшій доступності ціни на послуги з водопостачання після реалізації проекту ЄС). Під час проведення аудиту підготовлено проєкт Положення про зони обслуговування, який, згідно з поясненнями Міністерства економіки та сталого розвитку, виправив усі заперечення Конституційного Суду. Положення про зони водопостачання (Офіційний вісник 70/23) набуло чинності 15 липня 2023 року. Згідно з поясненням відповідальної особи в Міністерстві, надано остаточної пропозиції до зазначених трьох нормативних актів, проведено електронні консультації та зібрано висновки відповідних органів. У зв'язку з додатковими вимогами Європейської Комісії Міністерство перебувало в постійній комунікації з Європейською Комісією та узгодило окремі деталі Регламенту з вимогами Європейської Комісії без наслідків для виплати наступного траншу фінансових ресурсів з NRRP.

Положення про оцінку ефективності діяльності постачальників послуг водопостачання (Офіційний вісник 70/23), Положення про методику визначення ціни на послуги з водопостачання (Офіційний вісник 70/23) та Положення про особливі умови здійснення діяльності з водопостачання (Офіційний вісник 70/23) набрали чинності 16 липня 2023 року.

Відповідно до положень Закону «Про воду для споживання людиною» Уряд Республіки Хорватія повинен прийняти підзаконні акти та інші акти загального характеру, визначені цим Законом, протягом одного року з дати набрання чинності цим Законом, або міністр протягом двох років з дати набрання чинності цим Законом. Аудит встановив, що станом на кінець липня 2023 року низка нормативно-правових актів не була прийнята. Згідно з поясненням відповідальної особи Міністерства підзаконні акти гармонізовані з законодавством ЄС. Оскільки в той час розпочалася розробка проекту Плану управління водними ресурсами до 2027 року і громадськості було надано п'ять місяців для подання зауважень та коментарів до проекту Плану, змінювати нормативно-правові акти посеред процесу було нерационально. Враховуючи, що нормативно-правові акти діють до прийняття нових, жодних правових прогалів у цій сфері не існує. У проекті Плану також зазначено, що нормативно-правові акти не були прийняті, оскільки Міністерство зосередилося на ухваленні нормативно-правових актів вищого рівня в межах своєї компетенції, а також на нормативно-правових актах, які необхідно прийняти з метою гармонізації із законодавством ЄС, і на нормативно-правових актах у сфері управління водними ресурсами на основі Плану заходів щодо адміністративного розвантаження економіки на 2019 рік.

Державна аудиторська установа Республіки Хорватія звернула увагу Міністерства на своєчасне проведення заходів щодо прийняття нормативно-правових актів, що є особливо важливим у зв'язку з виконанням зобов'язань, взятих Республікою Хорватія укладенням Договору про вступ до ЄС. Відповідно до положень Договору про функціонування Європейського Союзу у разі виявлення невідповідності законодавству ЄС Європейська Комісія може порушити справу проти Республіки Хорватія перед Судом Європейського Союзу за невиконання повного перенесення до національного законодавства всіх відповідних положень директив. Також Комісія може винести офіційне попередження через неповне перенесення законодавства ЄС.

Крім того, аудит виявив, що виконання заходів та окремих завдань, пов'язаних із покращенням якості та доступності води для споживання людиною в Республіці Хорватія, тобто досягнення завдань 6.3 та 6.1, належить до компетенції численних органів. Діяльність та обов'язки компетентних органів не визначаються окремим документом, за винятком здійснення заходів, визначених NRRP щодо реформи водного господарства. Відповідно до Рішення про систему управління та моніторингу виконання заходів у межах NRRP було визначено, що за завдання С1.3. Удосконалення управління водними ресурсами відповідає Міністерство як компетентний орган державного управління, а виконавчим органом є Хорватські води.

Діяльність та обов'язки компетентних органів можна побачити з опису робіт та завдань вказаних органів, визначених численними законами та відповідними нормативними актами щодо води для споживання людиною.

Враховуючи велику кількість органів, які беруть участь у діяльності та виконанні завдань, пов'язаних із покращенням якості води та доступністю води для споживання людиною, Державний аудиторський офіс вважає, що потрібна дуже хороша координація між органами, які беруть участь у реалізації завдань 6.3 та 6.1, та більш ефективне виконання всіх заходів з метою їх реалізації до кінця 2030 року та ефективного впровадження на практиці директив щодо водопостачання, які Республіка Хорватія взяла на себе зобов'язання дотримуватись, приєднавшись до ЄС.

Сфера аудиту: реалізація та фінансування проектів комунального водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод

Міністерство економіки та сталого розвитку Хорватії та Хорватські води здійснюють діяльність, необхідну для впровадження та фінансування інвестицій у проекти, пов'язані з покращенням інфраструктури водопостачання, тобто проекти громадського водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод, шляхом

виділення грантів. Зобов'язання інвестувати в інфраструктуру водопостачання випливає з Договору про вступ до ЄС, який встановив перехідні періоди для гармонізації з Директивою про якість води, призначеної для споживання людиною, та Директивою про очищення міських стічних вод.

Згідно з Багаторічною програмою будівництва загальні кошторисні витрати на розвиток інфраструктури водопостачання становлять 6,9 млрд євро (52,8 млрд крон) і розподіляються рівномірно (51,0 відс. – витрати на розвиток громадської каналізації, а 49,0 відс. – витрати на розвиток комунального водопостачання). Обсяг фінансових ресурсів, доступних для реалізації проєктів водопостачання до 2030 року, залежить від обсягу асигнувань на проєкти водопостачання в Операційній програмі «Конкурентоспроможність та згуртованість» на 2014–2020 роки, від суми асигнувань, що залишилися невикористаними після 31 грудня 2020 року, від суми асигнувань у межах NRRP та суми асигнувань у Багаторічній фінансовій програмі на 2021–2027 роки.

За поясненням відповідальної особи Хорватських вод, для забезпечення безперервної реалізації проєктів водного господарства перерозподіл коштів здебільшого здійснюється через проблеми, з якими стикаються користувачі цих коштів. Ці проблеми пов'язані з проведенням публічних закупівель, непередбаченими обставинами, спричиненими пандемією, перебоями на ринку будівельних матеріалів та продукції, затримками у постачанні необхідного обладнання через порушення ланцюгів постачання, а також пізнішим, ніж планувалося, укладенням договорів тощо.

Водогосподарські проєкти комунального водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод реалізуються державними постачальниками послуг водопостачання, а фінансування здійснюється за допомогою кількох фінансових пакетів. Найбільша частина проєктів водного господарства фінансується за рахунок коштів Оперативної програми охорони навколишнього середовища на 2007–2013 роки, Оперативної програми «Конкурентоспроможність та згуртованість» на 2014–2020 роки, NRRP та Швейцарського гранту.

З метою реалізації та фінансування проєктів водного господарства та реалізації NRRP Міністерство опублікувало декілька публічних конкурсів на співфінансування. У листопаді 2021 року було опубліковано обмежений конкурс на фінансування реалізації вже розпочатих інвестиційних проєктів, пов'язаних із меншими частинами системи громадського водопостачання та водовідведення. У грудні 2022 року було опубліковано обмежений конкурс на фінансування реалізації інвестиційних проєктів, пов'язаних із покращенням водно-господарської інфраструктури агломерацій. Крім того, опубліковано конкурс на інвестиційне фінансування щодо встановлення засобів вимірювання на водозаборах.

Згідно з поясненням відповідальної особи Хорватських вод, яке також описано в Багаторічній програмі будівництва, існує три ключові ризики, які суттєво впливають на успіх реалізації проєктів водного господарства, а отже на ефективне впровадження реформи сектору водопостачання. Одним із основних ризиків, який оцінюється як дуже високий, є недостовірна інформація про поточний стан інфраструктури водопостачання. Також як дуже високий оцінюється ризик, пов'язаний з обмеженими можливостями будівельного сектору, який значною мірою задіяний у реконструкції районів, постраждалих від землетрусів, а також обмеження, пов'язані з будівельними роботами в міських і туристичних зонах, через що оцінюється, що цей сектор наразі не може повністю підтримати своєчасну та ефективну реалізацію проєктів. Третій і дуже високий ризик у реалізації проєктів у сфері водопостачання пов'язаний зі змінами у фінансовій структурі, оскільки результати фінансового аналізу свідчать, що Багаторічна програма будівництва буде реалізована в умовах надзвичайно обмеженої та, з огляду на десятирічний період реалізації, змінної фінансової структури

(наприклад, запровадження євро, вплив пандемії на економіку). Це може призвести до змін у вартості праці, матеріалів та обладнання, а також у вартості капіталу.

Сфера аудиту: досягнення цілей, пов'язаних із покращенням якості води та доступністю води для споживання людиною

Міністерство економіки та сталого розвитку й Хорватські води визначили наявні проблеми в Республіці Хорватія, які необхідно вирішити для забезпечення доступності води та сталого управління водними ресурсами, пов'язані з водопостачанням, водовідведенням та очищенням стічних вод (рис. 5).

ГРОМАДСЬКЕ ВОДОПОСТАЧАННЯ

- водопостачанням охоплено **93,4 відс.** населення;
- **86,9 відс.** населення підключено до мережі;
- **42,0 відс.** населення перебуває в зоні ризику щодо якості води;
- існує близько **200** локальних систем водопостачання, які не підпорядковані державним постачальникам і в яких контроль якості води здійснюється нерегулярно або взагалі не здійснюється;
- втрати води становлять близько **50,0 відс.** загального обсягу води, що забирається для громадського водопостачання.

ГРОМАДСЬКЕ ВОДОВІДВЕДЕННЯ

- **57,4 відс.** населення підключено до громадських систем водовідведення;
- **42,6 відс.** населення користується індивідуальними системами водовідведення, при цьому щорічно утворюється близько 79 млн куб. м стічних вод;
- **46,8 відс.** населення підключено до систем очищення стічних вод;
- **7,0 відс.** стічних вод очищується відповідно до законодавства ЄС (середній показник по ЄС – 82,0 відс.);
- **43** агломерації з **245** з навантаженням понад 2 000 осіб в еквіваленті відповідно до Директиви про очищення муніципальних стічних вод;
- **198** очисних споруд експлуатуються, з них **112** – в агломераціях з населенням понад 2 000 осіб в еквіваленті;
- **16,0 відс.** стічних вод з громадської системи водовідведення скидається в навколишнє середовище без очищення;
- **51,5 відс.** річок та **11,3 відс.** озер досягли екологічних цілей у досягненні належного стану води.

Рис. 5. ПОТОЧНИЙ СТАН ГРОМАДСЬКОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ГРОМАДСЬКОГО ВОДОВІДВЕДЕННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ХОРВАТІЯ

Джерело: Національний звіт

Міністерство та Хорватські води контролюють досягнення цілей та показників Багаторічної програми будівництва через звіти про виконання. Під час цього аудиту перевірено досягнення певних цілей та показників: а) доступ до води для споживання всіма жителями, б) місцеві системи водопостачання та якість води для споживання людиною в місцевих системах водопостачання, в) збір води для споживання людиною та втрати з систем водопостачання, г) підключення населення до громадських систем водовідведення та очищення муніципальних стічних вод, д) індивідуальні системи водовідведення та е) зменшення водного навантаження шляхом скидання неочищених або недостатньо очищених стічних вод з метою досягнення належного стану води.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

За оцінкою Державного аудиторського офісу, Міністерством та Хорватськими водами здійснено заходи, пов'язані з прийняттям нормативно-правових актів з метою гармонізації з нормативно-правовими актами ЄС, визначено цілі, заходи та види діяльності щодо поліпшення якості води та доступності води для споживання людиною, визначено органи, відповідальні за реалізацію заходів та джерела фінансування, терміни, цільові значення та інші показники досягнення цілей, які узгоджені з цілями сталого розвитку ООН, визначено органи, відповідальні за ефективну реалізацію заходів, а також виявлено проблеми в системі водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод. У межах NRRP реалізується Програма управління водними ресурсами, в межах якої розпочато повне реформування водно-комунального сектору, що включає прийняття законодавчої бази та впровадження інвестицій, здійснюється моніторинг якісних та кількісних показників для досягнення мети Покращення управління водними ресурсами з NRRP та їх реалізація, здійснюється моніторинг водопостачання населення, реалізуються проекти з водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод, на які плануються і витрачаються фінансові ресурси та здійснюється моніторинг їх реалізації, проекти фінансуються за рахунок коштів ЄС, NRRP, державного бюджету та інших джерел, проводяться публічні тендери з метою реалізації проєктів, визначено ризики, що впливають на успішну реалізацію проєктів у сфері водопостачання та водовідведення, здійснено заходи щодо створення законодавчих та інституційних передумов і фінансових механізмів для стимулювання скорочення втрат води. Розроблено Багаторічну програму будівництва та План управління річковим басейном до 2027 року, здійснюються заходи, необхідні для реалізації та фінансування інвестицій у проекти, пов'язані з удосконаленням інфраструктури водопостачання, оцінено загальну вартість запланованих інвестицій в інфраструктуру водопостачання до 2030 року, Багаторічною програмою будівництва визначено окремі проекти комунального водопостачання та водовідведення, спосіб та період реалізації, учасників, обсяги інвестицій та джерела фінансування, черговість реалізації. Зросла підключеність населення до систем водопостачання, в тому числі до місцевих водогонів, тобто підвищилась доступність води для споживання усіма мешканцями. За результатами моніторингу в Плані управління річковим басейном аналізується стан води для кожного водного об'єкта, а в програмі визначаються заходи, які необхідно здійснити для досягнення екологічних цілей. Встановлено національні індикатори з Багаторічної будівельної програми та цільові показники для громадського водопостачання та водовідведення, які пов'язані з водними директивами ЄС. Моніторинг досягнення цілей здійснюється за встановленими індикаторами, пов'язаними з поліпшенням якості води та доступності води для споживання людиною, а компетентні органи звітують про досягнення цілей та проведені заходи.

Встановлено, що існують недоліки, пов'язані з тим, що значна кількість нормативних актів, спрямованих на гармонізацію покращення якості води та забезпечення доступності води для споживання людиною відповідно до законодавства ЄС, не ухвалена у встановлений термін. Також бракує надійної інформації про поточний стан водопровідної інфраструктури, немає повного та комплексного реєстру проєктів водопостачання, не забезпечено досягнення цілей і виконання заходів щодо покращення якості води та її доступності для людського споживання в повному обсязі й у встановлені строки. Крім того, немає точних та надійних даних, на основі яких мають визначатися початкові та цільові значення, а також вимірюватися прогрес і досягнення цілей, а також спостерігається непослідовність у поданні окремих даних. Досягнуто прогресу в підключенні населення до громадських систем водовідведення, очисних споруд, а також у збільшенні кількості очисних споруд, але прогрес відбувається повільно і є впевненість, що Республіка Хорватія не виконає Директиву про очищення міських стічних вод у встановлені строки. Заходи щодо вирішення проблем місцевих систем водопостачання, а саме їх інвентаризації, справного стану та передачі комунальним постачальникам, проводяться дуже повільно. Програма

зменшення втрат у системах водопостачання виконується, але не встановлено жодних показників, на основі яких здійснювався б моніторинг результатів виконання зазначеної Програми, поточний розрахунок втрат води не є точним та не дає правдиву картину реальних втрат, і, незважаючи на інвестиції з фондів ЄС та Програми зменшення втрат, позитивного зрушення у зменшенні втрат води не досягнуто. Немає вичерпних даних про індивідуальні дренажні системи, неможливо забезпечити повний та достовірний огляд стану окремих дренажних систем, шлях вирішення проблем у сфері індивідуальних дренажних систем розроблений неповністю, а також невідомо, яка кількість людей не підключена до системи громадського водовідведення, очищає свої стічні води, а скільки скидається у водне середовище без будь-якої попередньої обробки. Майже половина річок і більшість озер неналежної якості, тобто можуть завдати шкоди функції екосистеми та здоров'ю людини, що впливає на досягнення належного стану води як одна з цілей водної політики в Республіці Хорватія та Водної рамкової директиви.

На підставі викладеного Державний аудиторський офіс оцінив, що діяльність і цілі, досягнуті в Міністерстві та Хорватських водах у зв'язку з покращенням якості води та доступністю води для споживання людиною, тобто шляхом реалізації діяльності з метою досягнення завдання 6.3 «Поліпшення якості води» та завдання 6.1 «Безпечна та доступна питна вода» (наявність води), були частково ефективними.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

За сферами аудиту надано такі рекомендації:

1. Реалізація та фінансування проєктів комунального водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод

1.1. Вжити заходів для створення повного та комплексного реєстру проєктів водопостачання з усіма рекомендованими даними у спосіб, визначений Багаторічною програмою будівництва. (Хорватські води)

1.2. У співпраці з Хорватськими водами вживати невідкладних заходів з розробки методів і методології, необхідних для систематичного та постійного збору високоякісних, надійних і вичерпних даних про стан інфраструктури водопостачання на підприємствах комунального водопостачання та водовідведення. Зазначені дані також використовуватимуться при плануванні, погодженні та визначенні співфінансування окремих проєктів комунального водопостачання та водовідведення і стануть якісною основою для реалізації реформи водно-комунального господарства. (Міністерство)

1.3. Спільно з Хорватськими водами заохочувати діяльність державних постачальників послуг водопостачання для створення повного реєстру інфраструктури з державними постачальниками, що було б однією з передумов для затвердження проєктів водопостачання та їх співфінансування. (Міністерство)

1.4. Вживати заходів для заохочення працівників органів місцевого самоврядування та громадських постачальників послуг водопостачання щодо дій, необхідних для реалізації проєктів громадського водопостачання та водовідведення, щоб державні постачальники були готові реалізовувати проєкти комунального водопостачання та залучати кошти ЄС для їх реалізації в найближчі роки, а також для того, щоб брати активну участь в ефективній реформі водоканалу. (Хорватські води)

1.5. З огляду на те, що йдеться про реалізацію заходів, які триватимуть до кінця 2030 року, необхідно оцінити вплив змін на виконання Багаторічної програми будівництва, тобто проєктів у сфері водопостачання, а також детальніше розробити заходи для зниження ризиків у процесі реалізації. Особливу увагу слід приділити змінам у фінансовій структурі для реалізації проєктів, для яких під час підготовки вказаної програми оцінено, що фінансування буде недостатнім, враховуючи обмежені адміністративні та технічні можливості сектору водопостачання. Крім того,

слід враховувати й інші ризики у реалізації проєктів водопостачання, при цьому оцінено, що навіть після застосування заходів зі зниження ризиків їх рівень залишиться високим. (Хорватські води)

2. Досягнення цілей щодо покращення якості води та доступності води для споживання людиною

2.1. У співпраці з Хорватськими водами узгодити з Хорватським інститутом громадського здоров'я метод звітування про підключення та можливість підключення населення до громадських систем водопостачання, тобто метод звітування про наявність води, призначеної для споживання людиною, з метою моніторингу досягнення цілей Багаторічної програми будівництва та завдання 6.1 «Безпечна та доступна питна вода». (Міністерство)

2.2. Здійснити заходи щодо визначення обов'язкових елементів, які міститиме перелік місцевих систем водопостачання, що знаходяться в управлінні окремих державних постачальників, тобто видати наказ про перелік місцевих послуг водопостачання, щоб комунальні постачальники водопостачання були готові надавати якісні та порівняльні дані. (Міністерство)

2.3. Заохочувати органи місцевого самоврядування та публічних постачальників послуг водопостачання, які здійснюють управління місцевими системами водопостачання на своїй території або чії місцеві системи водопостачання будуть передані в управління після консолідації публічних постачальників, до проведення роботи з переліку місцевих систем водопостачання з встановленими обов'язковими елементами, а також вказати їм на можливість співфінансування проєктів водопостачання за рахунок коштів ЄС з метою включення місцевих водопроводів до системи організованого управління комунальним водопостачанням та забезпечення їх санітарного стану. (Міністерство)

2.4. Враховуючи, що в попередні роки діяльність, пов'язана з вирішенням проблем місцевих систем водопостачання, а саме їх інвентаризацією, санітарним станом, передачею державним постачальникам, здійснювалася дуже повільно, що не давало можливості використовувати кошти ЄС для їх розвитку та покращення, оскільки їх нинішні користувачі та керівники не є прийнятними інвесторами для інвестицій, а також оскільки очікується, що реалізація проєктів громадського водопостачання (до яких належать і місцеві системи водопостачання) триватиме тривалий період, визначити потребу в фінансуванні, закупівлі та встановленні хлораторів на водозаборах місцевих систем водопостачання, а також запланувати кошти на зазначену мету та реалізувати проєкт з метою забезпечення придатності води для споживання людиною в зонах водопостачання, які раніше були оцінені як зони дуже високого ризику, де неможливо постійно і безперервно забезпечувати придатність води для споживання людиною. (Хорватські води)

2.5. Визначити показники, на основі яких здійснюватиметься моніторинг виконання Програми зменшення втрат у системах водопостачання та оцінюватиметься досягнення цілей, тобто ефективність виконання заходів Програми. Зазначене можна використати для кращого аналізу, визначення пріоритетів фінансування, моніторингу ефективності проєктів зі скорочення втрат води та порівняння систем водопостачання, особливо з наголосом на належній практиці впровадження скорочення втрат води в окремих державних постачальників. (Хорватські води)

2.6. Забезпечити ефективне застосування законодавчих передумов у сфері втрат води (наприклад, методології точного розрахунку втрат води, моделі розрахунку плати за користування водою у комунальному водопостачанні для постраждалих обсягів води, імплементації Положення про зони обслуговування тощо) та прийняття і впровадження Національного плану дій зі скорочення втрат води з метою зменшення негативного впливу втрат води, тобто забору надмірно великої кількості

води на певних територіях, що в довгостроковій перспективі може призвести до зміни природного біологічного та гідрологічного балансу, а також до зменшення потужності певних джерел, що може поставити під загрозу водопостачання певних територій. (Міністерство та Хорватські води)

2.7. Продовжувати діяльність із заохочення державних постачальників водних послуг до зменшення втрат шляхом надання фінансової, адміністративної, технічної, інвестиційної та операційної допомоги з метою зменшення втрат води на національному рівні та встановлення довгострокового сталого управління водними ресурсами, систем водопостачання у комунальних постачальників послуг з водопостачання. (Міністерство та Хорватські води)

2.8. Активізувати роботу з реалізації проєктів водопостачання з метою покращення якості води до кінця 2030 року таким чином, щоб зменшити забруднення та удвічі зменшити частку неочищених стічних вод, тобто досягти прогресу в досягненні завдання 6.3 «Поліпшення якості води» та виконати зобов'язання, взяті згідно з Директивою про очищення міських стічних вод. (Міністерство та Хорватські води)

2.9. Здійснити заходи щодо створення основи для ведення реєстру індивідуальних дренажних систем, як це передбачено Багаторічною програмою будівництва, якою керували б комунальні постачальники послуг водопостачання в унікальний спосіб, що також покращило б систему водовідведення, якість та достовірність даних про очищення міських стічних вод на території Республіки Хорватія. (Міністерство)

2.10. Заохочувати комунальних постачальників послуг з водопостачання на своїй території у співпраці з органами місцевого самоврядування, на території яких вони провадять свою діяльність, здійснювати нагляд за підключенням об'єктів нерухомості до об'єктів водопостачання, а також за скиданням комунальних стічних вод з індивідуальних систем водовідведення на місцях у споживачів послуг з водопостачання та з'ясувати, чи скидають юридичні та фізичні особи стічні води до комунальної системи водовідведення, через водоканали або в інший відповідний спосіб. З огляду на те, що значна частина населення підключена до індивідуальних систем водовідведення, для яких дуже мала частка стічних вод транспортується на очисні споруди, невідомо, чи очищають вони власні стічні води або в якому обов'язку скидають у природне середовище без попереднього очищення, а також те, що це є оціночними показниками і немає достовірних даних. (Міністерство)

2.11. Враховуючи, що майже половина річок і більшість озер у Республіці Хорватія мають погану якість води, тобто можуть завдати шкоди екосистемі та здоров'ю людини, у співпраці з Інститутом водних ресурсів Йосипа Юрая Штросмаєра вжити заходів з покращення моніторингу для досягнення належного стану води, як однієї з цілей водної політики в Республіці Хорватія та Водної рамкової директиви. (Хорватські води)

2.12. При звітуванні в ООН про прогрес у досягненні показників сталого розвитку 6.3.2. «Частка водойм із належною якістю води», розглянути можливість застосування методології ООН для кращого узгодження даних з глобальною системою моніторингу цілей сталого розвитку та порівняння з даними інших країн. (Міністерство та Хорватські води)

2.13. У співпраці з Хорватським бюро статистики розглянути можливість публікації показників 6.3.2. «Частка водних об'єктів із належною якістю води» на хорватському порталі індикаторів ЦСР з метою обізнаності громадськості про якість води та досягнення прогресу в досягненні завдання 6.3. Цілі 6 ЦСР ООН (Міністерство та Хорватські води)

З огляду на велику кількість органів, які беруть участь у заходах і завданнях, пов'язаних із покращенням якості води та доступністю води для споживання людиною, Державний аудиторський офіс висловив думку, що необхідні належна

координація між органами, які беруть участь у реалізації завдань 6.3 та 6.1, більш ефективно впровадження всіх заходів для їх реалізації до кінця 2030 року та ефективно впровадження на практиці директив щодо водопостачання, які Республіка Хорватія взяла на себе зобов'язання, присєднавшись до ЄС.

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ДЕРЖАВНИЙ АУДИТОРСЬКИЙ ОФІС УГОРЩИНИ

Завдання 6.1

АУДИТ ЗАХОДІВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВОДНОЇ СТРАТЕГІЇ (УПРАВЛІННЯ ПИТНОЮ ВОДОЮ)

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

Докази, необхідні для відповідей на запитання аудиту, були отримані на підставі документів і даних, наданих об'єктами аудиту, шляхом опитування (запиту інформації), інтерв'ю та аналітичних процедур.

Джерела даних, які використовувалися як аудиторські докази, включали документи, які вимагалися для аудиту, а також будь-які документи, що містять інформацію, важливу для аудиту, які були виявлені під час аудиту, а також документи, надані під час підготовки до аудиту «Аудит охорони водних ресурсів та виконання завдань з управління водними ресурсами – Аудит служби водопостачання».

Організації, які перевірялися, надали дані для аудиту шляхом заповнення декларацій, надсилання документів, даних та інформації на запит Державного аудиторського офісу. Державний аудиторський офіс також використовував бази даних системи HUMVI, що експлуатується Національним центром громадського здоров'я, для щорічної оцінки якості питної води в населених пунктах.

Під час аудиту концепція сталості, сталого управління питною водою інтерпретувалася комплексно відповідно до Цілей сталого розвитку ООН.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Міністерство внутрішніх справ, Міністерство енергетики, Міністерство будівництва та транспорту, Угорський орган регулювання енергетики та комунальних послуг, Національний центр громадського здоров'я, Генеральна дирекція водного господарства, водопостачання та компаній-постачальників послуг водопостачання.

ПЕРІОД АУДИТУ

2017–2022 роки з перспективою на 2023 рік, що охоплює процеси до складання звіту Державного аудиторського офісу у вересні 2023 року.

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

«Вода — це некомерційний продукт, як будь-який інший, а спадщина, яку потрібно охороняти, захищати і ставитися до неї як до такої». Водна Рамкова Директива ЄС

У межах міжнародного спільного аудиту Державний аудиторський офіс провів аудит досягнутих результатів щодо Цілі сталого розвитку 6 «Чиста вода та санітарія» в частині управління питною водою та забезпечення безпечного та доступного питного водопостачання.

Національна водна стратегія (NWS), галузеві та місцеві стратегії, програми та плани дій визначили довгострокові цілі сталого управління питною водою відповідно до міжнародних та цільових меж ЄС. Програми та проекти для фактичної реалізації

стратегій і планів розроблені та впроваджені різними державними службовцями та суб'єктами, залученими до питного водопостачання.

Інституційна система, задіяна у наданні послуг з централізованого водопостачання, структурована відповідно до визначених ролей та обов'язків. Організації, відповідальні за постачання питної води, забезпечували організаційно-правове управління сектором, але інтегрований підхід, також сформульований у NWS, не застосовувався, не було координації на загальному стратегічному рівні, що становило ризик для досягнення цілей NWS. З огляду на це Державний аудиторський офіс запропонував створити інституціоналізовану форму співпраці між різними підгалузевими органами управління, наділеними державними повноваженнями, та інтегрований підхід до прийняття стратегічних рішень, як це визначено в NWS.

Жодної комплексної урядової оцінки прогресу щодо досягнення стратегічних цілей NWS не проведено, тому не було можливості переглянути та, за необхідності, уточнити пріоритети й заходи NWS на наступний період. Отже, перегляд пріоритетів та заходів на наступний період NWS є виправданим.

Соціальна нерівність у доступі до комунальних послуг зменшилася, причому майже половина домогосподарств (47,8 відс.) отримала більший доступ до безпечних і доступних послуг водопостачання. Водночас система тарифів на воду становила ризик для фінансової та технічної стійкості сектору й не заохочувала споживачів використовувати воду економним та сталим способом. Середнє споживання зросло: споживання води на душу населення зросло на 16 відс. порівняно з періодом встановлення тарифів на воду в 2012 році. Компанії водопостачання не мали особливих юридичних зобов'язань сприяти ефективному використанню водних ресурсів серед своїх споживачів, однак здійснювали просвітницькі заходи щодо збереження та використання води. У цьому контексті Державний аудиторський офіс вважає, що слід використовувати додаткові засоби підвищення обізнаності.

Протягом перевіреного періоду частка домогосподарств, які використовують безпечну питну воду з постійним моніторингом, зросла на 0,5 відсотка. Проекти Оперативної програми з навколишнього середовища та енергоефективності (ЕЕЕОР), реалізовані для забезпечення належної якості води, що подається, були ефективними і таким чином сприяли досягненню національних і міжнародних цілей щодо забезпечення доступу населення до безпечної питної води. Аудит виявив, що протягом 2017–2022 років спостерігалось зниження частоти невідповідності якості води параметрам, встановленим Директивою ЄС. Однак підземні водні ресурси, доступні для постачання питної води, не завжди відповідали вимогам щодо якості, встановленим у Директиві ЄС. Внаслідок реалізації програми покращення якості питної води, що характеризується параметрами мши'яку, бору, фтору та амонію, ризик первинного рівня забруднення якості води зменшився або зник, однак ризик вторинного забруднення (застарілі системи і технічні проблеми з очищенням води) – зріс.

Згідно з даними Угорського управління регулювання енергетики та комунальних послуг (МЕКН), станом на 31 грудня 2022 року, в 12 відс. водоканалів і елементів мереж водопостачання, їх власники не підготували оцінку своїх активів на основі інвентаризації, як того вимагає законодавство. Непроведення інвентаризації мереж та єдиної оцінки активів водоканалу унеможливили точне оцінювання стану мереж та коштів, необхідних для оновлення комунальної інфраструктури. Відповідно до поточних планів розвитку (RDPs) відповідальних постачальників води та компаній на 2023–2037 роки потреби у фінансуванні для реконструкції мереж водопостачання оцінюються в 3 775 млрд форинтів протягом наступних 15 років. Однак ця сума є лише орієнтовною, оскільки більш точний розрахунок можна буде зробити після

завершення оцінки активів на основі інвентаризації всіх елементів мережі питного водопостачання та водовідведення.

У перевірений період, за винятком 2021 року, результати компаній у секторі питної води, досягнуті без субсидій та внесків власників, з року в рік погіршувалися. Крім того, результати розрахунків аудиту показали кореляцію між погіршенням результатів водоканалів із нижчими результатами діяльності та більшими втратами води в системах водопостачання, якими вони керують.

У 2017 році водоканалом зафіксовано 53 792 випадки прориву труб у мережі питного водопостачання, у 2022 році – 42 519. Чверть від обсягу відібраної води становила невідфактурована вода, вартість якої за оцінками Державного аудиторського офісу становить понад 17 млрд фунтів щорічно. Одним із факторів, що призводить до втрати води, є зростаючий знос активів через непроведення реконструкції. 15-річний RDP включав більшу вимогу до ресурсів на реконструкцію з року в рік.

Частково фінансування реконструкції здійснювалося за рахунок абонентської плати, яка з липня 2015 року є фіксованою і покриває менший обсяг реконструкції, ніж це необхідно. Це було доповнено субсидіями від власників комунальних підприємств та центрального бюджету. Протягом періоду, що перевірявся, орган управління, відповідальний за водоканал, оголосив тендер на інвестиції для підвищення ефективності, які були повністю розподілені, деякі з них реалізовані, а інші ще тривали на кінець періоду, що перевірявся.

У періоді, що підлягав аудиту, використання фінансових ресурсів, доступних водоканалам для цілей розвитку, спрямовувалось на проведення ремонтів і технічного обслуговування, що було ефективним, зважаючи на зменшення кількості людських ресурсів. Можливість вжиття превентивних заходів щодо стану трубопровідної мережі була обмеженою, а вжиті заходи спрямовувались на виправлення конкретних помилок та пов'язаних з ними наслідків.

На кінець періоду, що підлягав аудиту, не підготовлено стратегії, яка б формулювала, з огляду на зношування мережі трубопроводів, інтегровані цілі й програми реконструкції та інвестування систем водопостачання, сталого функціонування та розвитку питного водопостачання, враховуючи можливості заміщення скорочення фінансування з боку ЄС у фінансовому циклі 2021–2027 років. Це означало ризик для доходів від надання послуг та передбачуваності роботи.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

1. Галузеве управління організаціями, відповідальними за постачання питної води, прийняття стратегічних та оперативних рішень

Організації, відповідальні за постачання питної води, забезпечували організаційне та правове управління сектором, але не було загальної координації на стратегічному рівні, інтегрованих баз даних для підтримки процесів прийняття рішень. Виконувані програми сприяли досягненню національних, європейських та міжнародних стратегічних цілей.

Урізноманітнено законодавчу базу комунального водопостачання. Протягом перевіреного періоду не було змін у законодавстві щодо системи надання комунальних послуг з водопостачання, зміни торкнулися функцій органів влади, власників та виконавців послуг.

Положення Рамкової водної директиви (WFD), тобто Директиви 2000/60/ЄС, що встановлює основу для дій Співтовариства у сфері водної політики, та Директиви Ради 98/83/ЄС щодо якості води, призначеної для споживання людиною, а згодом Директива 2020/2184 ЄС є обов'язковою для Угорщини з моменту її вступу до Європейського Союзу. З метою дотримання зобов'язань держав-членів, викладених у

Директивах, Угорщина регулює впровадження Директив законами, постановами та інструкціями, а також підготувала стратегії, програми та плани.

Протягом перевіреного періоду правове середовище для забезпечення питною водою чітко визначило ролі, обов'язки та процедури, а також включало низку правових інструментів управління.

Інституційна система, яка бере участь у наданні комунальних послуг водопостачання, була структурована відповідно до завдань та обов'язків, визначених у правових положеннях. Протягом перевіреного періоду не існувало жодної організації, відповідальної за стратегічну координацію загального управління територіальним і муніципальним водним господарством і, більш вузько, за всю систему організацій (також), відповідальних за постачання питної води.

Завдання та обов'язки інституційної системи, залученої до надання послуг комунального водопостачання, відображені у внутрішніх положеннях організацій. На рис. 6 наведено огляд основних взаємозв'язків в організаційній системі.

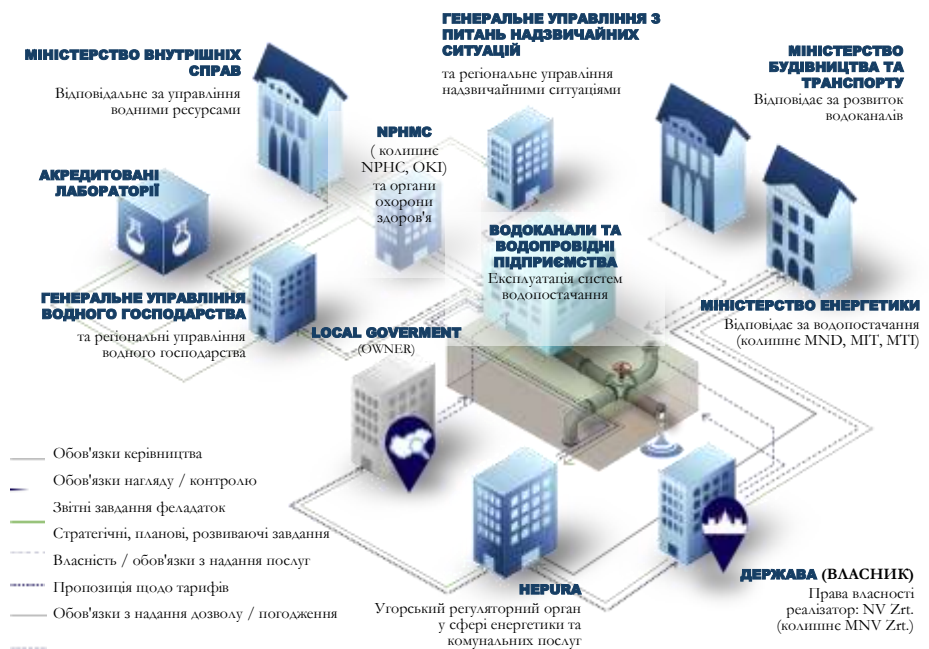

Рис. 6. ОСНОВНІ ОПЕРАЦІЙНІ, УПРАВЛІНСЬКІ ТА ДОЗВІЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЛАНКИ У ВОДНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Джерело: На підставі законодавства, власна редакція ВОА Угорщини

Протягом усього перевіреного періоду міністр внутрішніх справ був членом уряду, відповідальним за водне господарство, при цьому член уряду, відповідальний за водопостачання, змінився відповідно до реструктуризації міністерств.

Процес питного водопостачання починається із забору води з джерела питної води і закінчується подачею питної води через водорозподільну систему. Складність обов'язків урядового управління цими видами діяльності та зміна ролей відповідальних осіб проілюстровано на Рис. 7.

Рис. 7. УПРАВЛІННЯ ПИТНИМ ВОДОПОСТАЧАННЯМ З ДЖЕРЕЛ ПИТНОЇ ВОДИ ДО КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Джерело: На підставі законодавства, власна редакція ВОА Ужгороду

Бракувало призначеної відповідальної керівної установи чи інституційного форуму для координованого стратегічного планування та координації.

Національні стратегічні документи щодо забезпечення населення питною водою відповідали міжнародним цілям та відповідним директивам ЄС.

Національні стратегії, концепції та політики щодо безпечного та доступного питного водопостачання у звітному періоді прямо посилалися на міжнародні документи Порядку денного сталого розвитку ООН до 2030 року та Національну рамкову стратегію сталого розвитку, затверджену Резолюцією Національних зборів 18/2013 (III.28). Набір цілей та визначень щодо безпечного питного водопостачання в цих документах відповідає міжнародно узгодженому набору цілей та концепцій.

Національні стратегії, плани та концепції щодо громадського забезпечення послугами питної води містили загалом підцілі, завдання та інструменти, сформульовані на основі однакового аналізу ситуації для досягнення тієї самої головної мети.

Висновки та ключові цілі оцінки ситуації в стратегіях забезпечення питною водою, що діяли впродовж періоду, охопленого аудитором, були узгодженими.

Оцінки ситуації в стратегічних документах, прийнятих до початку періоду, що підлягав аудиту, визначали проблеми якості питної води як ризик і містили посилання на ризик фінансової доступності. У документах, прийнятих наприкінці періоду, що підлягав перевірці, наголошувалося на мережевому, кількісному, технічному ризиках та ризиках, пов'язаних з поверненням інвестицій у безпечне питне водопостачання. Це пояснюється тим, що програми з покращення якості питної води були ефективними у реагуванні на ризики, в той час як технічна та економічна стійкість послуги не була врахована попередніми стратегіями та програмами.

Документи, підготовлені в другій половині досліджуваного періоду (після 2020 року), ґрунтуються на цілях попередніх стратегічних документів, цілях, які були досягнуті, і тих, що залишаються актуальними (але ще не досягнуті). Практично всі стратегії,

концепції або плани встановлюють цілі щодо охорони водних джерел та якості питної води.

В окремих документах оцінка ситуації, визначення ризиків і проблем, пов'язаних із забезпеченням питною водою, були подібними за змістом, що відображало досягнутий прогрес, але також загострення проблем через відсутність реконструкції протягом перевіреного періоду. Хоча це ще не визначено як ризик у стратегіях, що діють на початку перевіреного періоду (Концепція національного розвитку та розвитку територій, Національна екологічна програма 4 (NEP4), План управління річковим басейном 2 (RBMP2)), проблема збільшення втрат води через відсутність реконструкції була чітко висвітлена в NWS та RBMP3.

Щодо технічних проблем питного водопостачання: під час підготовки стратегічних документів дедалі частіше з'являлися розділи, присвячені ситуації та ризикам. Ця тенденція відображала погіршення можливостей фінансування ремонту та реконструкції.

Незважаючи на те, що стратегії, програми та плани вказували на ризики, пов'язані з якістю, сталістю та фінансуванням послуг з водопостачання, вони не містили конкретних цілей та завдань із зазначенням очікуваних результатів. При цьому не стратегії, а керівництво, середня ланка, моніторингові та виконавські організації, залучені до забезпечення питним водопостачанням, визначили точні завдання тих, хто бере участь у впровадженні заходів, та очікувані результати.

Хоча проблема економічної доступності питної води була визначена в кількох документах в межах оцінки ситуації, відповідної стратегічної цілі не було визначено. Згідно з оцінкою ситуації, проведеною в межах RBMP3, «У 2018 році середній рівень тарифів на послуги питного водопостачання, виходячи із середнього споживання води домогосподарствами та середнього доходу домогосподарств, знизився до 1,65 відс. середнього доходу. Однак різниця в тарифах між різними групами населення з різними доходами та між мешканцями різних міських районів не була вирівняна». У жодному документі стратегічного рівня для цього ризику не передбачено жодної стратегічної цілі.

За кількома винятками, стратегічні документи не містили критеріїв ефективності з конкретними індикаторами, тому моніторинг не міг підтримуватися збором даних та інформації та аналізом на основі індикаторів.

За винятком річного звіту про реалізацію NWS, відповідальні сторони, визначені в національній та політичній стратегіях, завершили свої звіти вчасно. Підготовлені (стратегічні) звіти були лише частково придатними для моніторингу та оцінки прогресу поточних завдань, оскільки звітувалися не про всі стратегічні цілі. Таким чином, відповідальний за підготовку документа стратегічного плану мав лише часткову можливість відкоригувати стратегічні цілі та виявити недоліки й прогалини на основі звітів.

RBMP3 містив звіт про виконання завдань, викладених у RBMP2, як того вимагає WFD.

Досягнення стратегічних цілей проходило через окремі програми інституційної системи у відстежуваний і, для деяких програм, контрольований спосіб.

Організаційна система, відповідальна за управління, ліцензування, власність, нагляд та оперативне управління комунальними підприємствами водопостачання, оперувала низкою баз даних та інформаційних систем, але їх використання було фрагментарним, що ускладнювало інформаційну підтримку прийняття обґрунтованих рішень.

2. Ефективність оперативних заходів та заходів з розвитку охорони та сталого використання води

У звітному періоді забезпечено доступ до безпечної та якісної питної води в достатній кількості та якості, а також постачання питної води як комунальну послугу.

Завдяки ресурсам поліпшення якості води та заходи щодо покращення роботи та розвитку систем водопостачання були успішними. Вторинне забруднення води значно зросло через технічну несправність та проблеми очищення води в застарілих системах.

Існує ризик того, що послуги з водопостачання, які надаються компаніями, забезпечують дедалі меншу кількість персоналу зі збільшенням середнього віку.

У 2017 році кількість працюючих у службах водопостачання та водоканалах становила 14 100 осіб, зменшившись на 2,0 відс. до 13 800 до 2022 року. Кількість працівників інтелектуальної праці стагнувала, причому скорочення відбулося переважно за рахунок зменшення кількості працівників фізичної праці. Чисельність штатних працівників скоротилася на 3,3 відс., а сумісників – на 0,7 відсотка. Для того щоб заповнити дефіцит, компанії збільшили кількість пенсіонерів, яка стабільно зростала до 2022 року (збільшення кількості пенсіонерів за перевірений період на 120,1 відсотка). Дефіцит проявляється в тому, що кількість вакантних посад за цей період зросла в 1,5 раза.

Витрати на персонал у секторі зросли за перевірений період, але, незважаючи на підвищення, середня заробітна плата працівників водоканалу у 2022 році залишалася значно нижчою від середньої по країні на 15,2 відсотка. Це ускладнило набір та утримання персоналу. Аудиторські документи та сертифікати показують, що постачальники послуг могли виконувати свої завдання з наявним персоналом протягом перевіреного періоду, але поступове та неухильне зменшення кількості працівників та збільшення середнього віку працівників можуть спричинити серйозні операційні проблеми в подальшому.

Протягом періоду, що перевірявся, операційні результати діяльності водоканалів поступово погіршувалися з року в рік. За винятком власності та бюджетних субсидій, половина підприємств зареєструвала негативний операційний результат за всі роки, що перевірялися, протягом усього періоду, що перевірявся. Фінансування компаній стало більш складним, ніж у попередні роки, для більшості водоканалів через зміни в економічному та операційному середовищі у 2022 році (включно зі зростанням вартості енергоносіїв).

Протягом періоду, що перевірявся, спостерігалось незначне зниження некомерційного використання води та втрат води.

Наслідком втрат води є те, що витрати на виробництво питної води, яка подається в системи водопостачання, не відшкодовуються, при цьому збільшують собівартість обсягу реалізованої води.

Згідно з даними, опублікованими Центральним статистичним управлінням Угорщини, втрати побутової води у зв'язку з виробництвом комунальної води в Угорщині становили 27,5, 27,4, 27,9, 28,0 та 25,0 відс. на рік у період 2017–2021 років.

Протягом перевіреного періоду попит на технічне обслуговування, реконструкцію та інвестиційні ресурси, як зазначено в постійних планах розвитку власників водопровідних і комунальних компаній, затверджених Угорським регуляторним органом у сфері енергетики та комунальних послуг, збільшувався з року в рік. Це вказує на зростаючу потребу в ресурсах для функціонування секторів (питна вода,

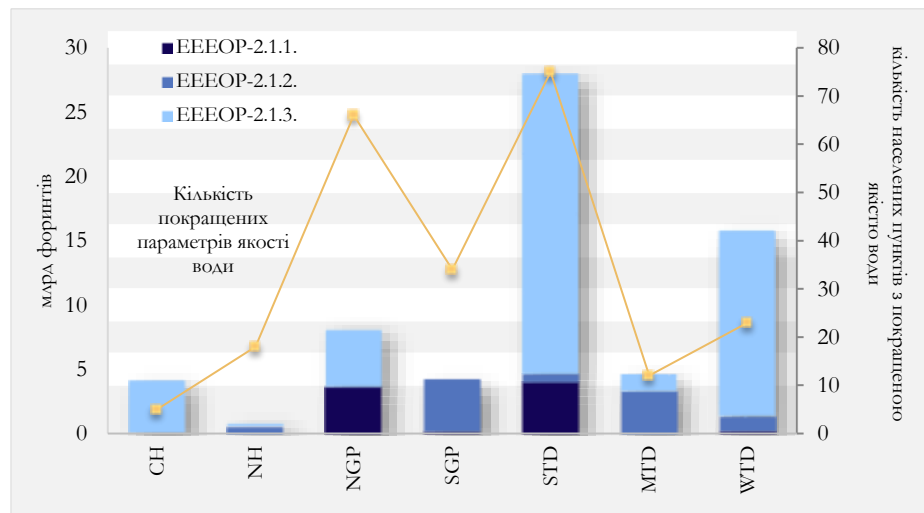
водовідведення).

Протягом періоду, що перевірявся, працювала ефективна система моніторингу постійного контролю якості води та забезпечення безпечного постачання населення питною водою в усіх населених пунктах. Незважаючи на успішні програми покращення якості питної води ЕЕЕОР, кількість населених пунктів з неякісною питною водою значно зросла на 35 відс. через проблеми вторинної очистки води, спричинені старінням мережі трубопроводів.

Система моніторингу якості води ефективно прогнозувала зростання концентрацій шкідливих для здоров'я параметрів у питній воді та можливе перевищення (або ступінь перевищення) лімітів. Моніторинг параметрів питної води, визначених постановою уряду, проводився з достатньою періодичністю. У разі незадовільної якості води вживалися необхідні заходи.

Річну якість води в агломераціях оцінювали на основі медіани річних параметричних вимірювань відповідно до законодавства і стандартів ЄС. Якість води в агломераціях вважається належною, якщо медіана річних параметричних значень усіх річних вимірювань якості води не перевищує порогове значення, встановлене законодавством. Дані відібраних проб води показали, що на національному рівні більшість характеристик якості води показали адекватні результати в 99–100 відс. тестів (діаграма 4).

Діаграма 4. РЕАЛІЗОВАНІ ПРОЄКТИ З ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ ТА ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВОДИ

Джерело: www.radyuzat.gov.bi на основі опублікованих даних проєкту КЕНОР, отримано 30 червня 2023 р., власна редакція Державного аудиторського офісу

У сукупній оцінці проєктів покращення якості питної води аудит враховував базові значення параметрів відступу (миш'як, бор, фторид, залізо, марганець, амоній, нітрит) для цільових територій проєктів та регіональні зміни до 2021 року. Статистичний аналіз показав, що існує помітний і значний статистичний зв'язок між коштами ЄС, які використовуються для покращення якості води, та покращенням якості води у відповідних регіонах. Обсяг освоєних коштів ЕЕЕОР пояснює 45,9 відс. покращення параметрів якості води за цей період.

3. Сталість безпечного та доступного питного водопостачання

Основи безпечного постачання питної води населенню у досліджуваному періоді значною мірою визначалися завданнями державної соціальної політики, зменшенням плати за комунальні послуги відповідно до цих цілей та стабільністю тарифів на водопостачання протягом майже десяти років (з 2013 року).

Для аналізу за базовий взято 2012 рік, коли тарифи на водопостачання становили 5,2 відс. річних споживчих витрат домогосподарств у середньому по країні. В результаті фіксації цін ця частка впала до 2,9 відс. до 2017 року, тобто до початку досліджуваного періоду, а потім демонструє протилежну тенденцію між 2017 і 2020 роками. До 2020 року, за незмінних цін, відбулося невелике зростання на 0,3 відс. в середньому через зростання споживання води.

Аудит виявив, що доступ до послуг водопостачання покращився на національному рівні в період з 2017 по 2021 рік, причому розбіжності між регіонами зменшилися. У загальнодержавному масштабі з 2017 по 2022 рік частка житла, підключеного до мережі водопостачання, зросла на 0,5 відсотка. У селах кількість помешкань з водопроводом зросла на 0,7 відс., що перевищує середній показник по країні за 2017–2022 роки.

Хоча політика ціноутворення зменшила соціальну нерівність у доступі до комунальних послуг, система ціноутворення на воду не заохочувала споживачів до економного й сталого споживання води та поставила під загрозу довгострокову фінансову та технічну стійкість сектору.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ

1. Забезпечити виконання положень статті 23 (1) Постанови Уряду 38/2012 (III. 12.) «Про урядове стратегічне управління» щодо перегляду документа стратегічного плану з огляду на визначені довгострокові цілі управління питною водою у NWS та засоби (план дій), які можуть бути використані для їх досягнення.

2. Ініціювати створення інституціоналізованої форми, призначеної для співпраці керівних органів у різних підсекторах управління водними ресурсами та організацій з урядовою відповідальністю, для прийняття стратегічних рішень із комплексним підходом, визначеним у NWS.

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ

1. Провести аналіз того, як потреби в ресурсах для оновлення систем водопостачання порівнюються з потребами в ресурсах, розрахованими на основі відновної вартості елементів системи водопостачання в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі, і яке стратегічне втручання потрібне. Використовувати результати аналізу для підготовки рішень.

2. Ініціювати оцінку підключення інформаційних систем і баз даних, що підтримують управління питною водою, які працюють окремо, та їх впровадження в проєкт.

3. Розглянути додаткові інструменти підвищення обізнаності для сприяння сталому, економному використанню води в довгостроковій перспективі.

Завдання 6.3 Стічні води

СТІЧНІ ВОДИ ТА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДИ – СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ У СВІТЛІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН 6 (АНАЛІЗ)

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

Під час аналізу розглянуто відповідну національну та зарубіжну літературу, дані, опубліковані ООН, Центральним статистичним управлінням Угорщини (HCSO), EUROSTAT, OVF, урядові стратегічні документи та національні й міжнародні опитування, звіти, відповідні правові джерела ЄС і країни. Для підготовки аналізу Державний аудиторський офіс запросив дані в заступника Державного секретаріату з питань реалізації програм розвитку транспорту, довкілля та енергоефективності Офісу Прем'єр-міністра. Проведено 8 інтерв'ю з метою детального аналізу оцінюваної сфери на основі інформації безпосередньо зацікавлених сторін. Результати інтерв'ю, які висвітлюють окремі випадки, звичайно, не є

репрезентативними для країни і самі по собі непридатні для того, щоб зробити загальні висновки.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Проведено 8 інтерв'ю з НССО, Міністерством внутрішніх справ (ВМ), Головним управлінням водного господарства, Національним генеральним директором з ліквідації наслідків стихійних лих Міністерства внутрішніх справ, Лабораторним підрозділом Департаменту громадського здоров'я Урядового офісу Столичне місто Будапешт, відділом лабораторії уряду округу Баранья та експертами DAKÖV (Товариство з обмеженою відповідальністю Dabas Region Water Management), а також Університетом державної служби Людовіка.

ПЕРІОД АУДИТУ

2015–2023 роки.

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

Порядок денний на період до 2030 року, прийнятий державами-членами Організації Об'єднаних Націй (ООН) у 2015 році, містить ЦСР 6 («Чиста вода та санітарія»), метою якої є забезпечення доступу до води та санітарії й стале управління водними ресурсами. Відповідне завдання 6.3 спрямоване на покращення якості води, зменшення забруднення, скорочення вдвічі частки неочищених стічних вод і збільшення переробки. Для вимірювання досягнення завдання використовуються два індикатори:

6.3.1 «Частка побутових і промислових стічних вод, які безпечно очищаються»;

6.3.2 «Частка водойм із належною якістю води».

Державний аудиторський офіс Угорщини (SAO) досліджував результативність Угорщини за двома зазначеними індикаторами, а також вимірювання та досягнення національних стратегічних цілей, які були розроблені до створення ЦСР і мають той самий зміст. Аналіз детально описує функціонування системи моніторингу для відстеження цілей і показників, а також як були виділені ресурси.

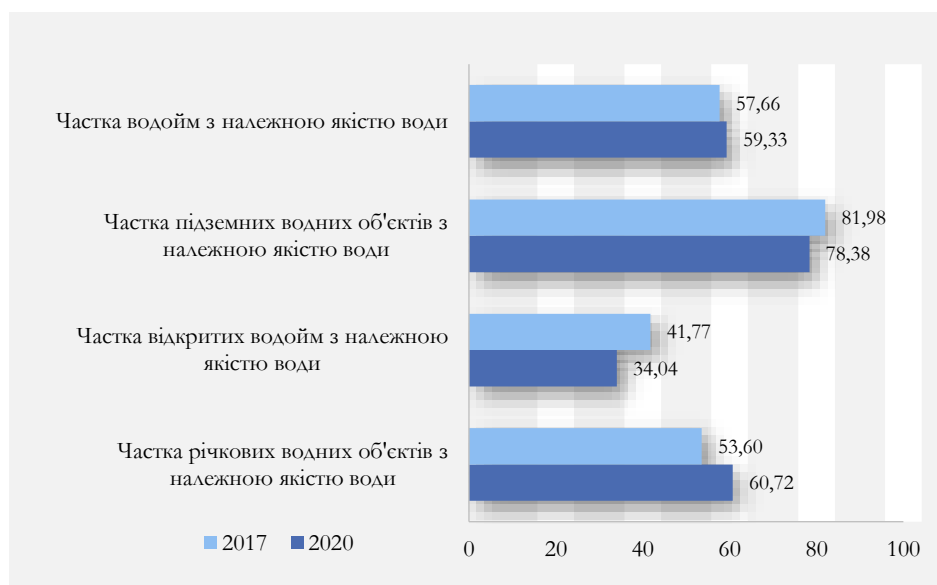
ЧИ БУВ ДОСЯГНУТИЙ ПРОГРЕС?

Незважаючи на те, що Угорщина має хороші результати в безпечному управлінні стічними водами, якість води у водоймах за останні роки суттєво не покращилася.

З 2017 по 2020 рік частка водних об'єктів хорошої якості в Угорщині зросла з 57,6 до 59,3 відс. за параметрами вимірювання ЦСР, що однозначно вказує лише на помірне покращення. Результати вказують на необхідність подальших зусиль для досягнення цілей щодо якості води Рамкової водної директиви Європейського Союзу (ЄС) і Плану Єно Квассаї.

За цей самий період частка домогосподарств, підключених до мережі комунальної каналізації, зросла з 81,4 до 83,0 відс., а частка стічних вод, очищених на найвищому рівні очищення, зросла з 90,9 до 91,6 відсотка. Оскільки Угорщина почала з високого базового рівня, незначне підвищення також означає, що цілі щодо покращення якості очищення стічних вод були здебільшого досягнуті (діаграми 5, 6).

Діаграма 5. ЧАСТКА ВОДОЙМ З НАЛЕЖНОЮ ЯКІСТЮ ВОДИ (%)

Джерело: Редакція Державного аудиторського офісу на основі бази даних UNSD

Діаграма 6. ОБСЯГИ СІПЧНИХ ВОД, ОЧИЩЕНИХ БІОЛОГІЧНИМ СПОСОБОМ ТА НА 3 СТАДІЇ (ТИС. М³, %)

Джерело: Редакція Державного аудиторського офісу на основі НССО 15.1.1.27

ЩО СТОЇТЬ ЗА ЦИМ?

З одного боку, країни з розвинутою промисловістю мають труднощі з дотриманням біологічних і хімічних порогових значень, встановлених Рамковою водною директивою. Це стосується і Угорщини. Крім того, важливо розуміти, що якість внутрішніх поверхневих вод у вирішальній мірі визначається тим, що 95 відс. водних ресурсів країни надходить з-за кордону. Крім того, низька водозабезпеченість

останніми роками також перешкоджає досягненню цілей щодо якості води.

Внутрішні дані про якість води також вказують на екологічний парадокс очищення стічних вод: чим більше стічних вод збирається в комунальних мережах, тим більше зростає органічне та біогенне навантаження на поверхневі води через збільшення обсягів скидів очисних споруд. Однак у випадку з підземними водами поліпшення стану можна буде побачити лише через десятиліття після припинення навантаження.

Для очищення стічних вод основною метою є і було підключення якомога більшої кількості домогосподарств до каналізаційної мережі. Однак подекуди можливості очищення стічних вод можуть бути меншими, ніж можливості їх збору, про що свідчить той факт, що водоканали іноді змушені відмовляти у підключенні до мереж, які перевищують їхні можливості.

ЯК ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ МОНІТОРИНГ ІНДИКАТОРІВ?

Угорщина здійснює моніторинг двох індикаторів ЦСР шляхом вимірювання якості води відповідно до Рамкової водної директиви та національних нормативно-правових актів, а підзвітні органи підготували звітність до ООН за цими двома індикаторами. Кожна країна має можливість розробити специфічні показники, що відображають її власний розвиток. Угорщина зробила те саме, але це не допомагає орієнтуватися між національними та міжнародними даними.

Фрагментована інституційна система

Обслуговування та експлуатація системи моніторингу водних ресурсів для відстеження індикаторів розділені. Управління водними ресурсами знаходиться у віданні кількох міністерств, включаючи Міністерство внутрішніх справ, Міністерство енергетики та Міністерство сільського господарства, в той час як мережа лабораторій підтримується Офісом Прем'єр-міністра при урядових установах. Інституційна фрагментація може перешкоджати оптимальному функціонуванню системи моніторингу якості води (рис. 8 та 9).

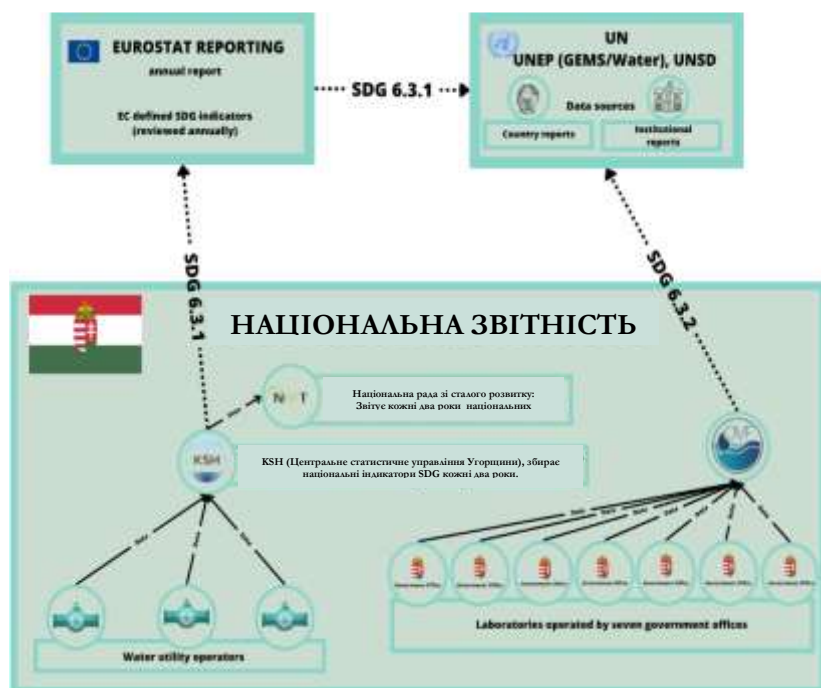

Рис. 8. СИСТЕМА ЗВІТУВАННЯ ЩОДО ДОСЯГНЕННЯ ІНДИКАТОРІВ ЦСР

Рис. 9. ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У МОНІТОРИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Джерело: власна редакція ВОА Угорщини

Лабораторії: недоукомплектовані та недостатньо забезпечені ресурсами

Ключову роль в оцінюванні якості води відіграють 7 акредитованих лабораторій на національному рівні, кожна з яких є частиною державного органу. План вимірювань, підготовлений Головним управлінням водного господарства (OVF), іноді не може бути виконаний цією мережею лабораторій через обмеженість ресурсів, а план відбору проб готується OVF заздалегідь з урахуванням обмежених можливостей. У деяких випадках акредитація державної лабораторії була тимчасово відкликана через брак ресурсів. При цьому наявна система лабораторій є недоукомплектованою та недофінансованою через свої обмежені можливості, що свідчить про відсутність національної лабораторної організації.

Так, потребує покращення рівень деталізації та повноти даних про стічні води.

Недоліком є те, що дані про стічні води не охоплюють окремі промислові очисні споруди і не показують рівень очищення стічних вод, які не підключаються до комунальної мережі водовідведення (наприклад, септики, очисні резервуари).

Законодавча аномалія

Зміни до Постанови Міністерства 31/2004 (XII.30.) KvVM, яка визначає оцінку поверхневих водних об'єктів, та Постанови Міністерства 10/2010 (VIII. 18.) VM про граничні значення забруднення поверхневих вод та правила їх застосування, відповідно до переглянутого Плану управління річковими басейнами (RBMP), не були підготовлені. Тому існує ймовірність того, що стандарт якості води, викладений в RBMP, може відрізнятись від вимог відповідного законодавства, тому можуть виникнути питання щодо того, яким пороговим значенням повинен відповідати водний об'єкт.

Існують ризики, пов'язані з очисними спорудами

Існує ризик того, що оператори водоканалів, які займаються очищенням стічних вод, можуть зіткнутися з проблемами фінансування та людських ресурсів, що підвищує ймовірність технічних інцидентів та аварій. Крім того, може існувати різниця між

звітними даними про якість стічних вод, що скидаються очисними спорудами, та фактичним впливом очисних споруд на природне середовище. Дані про обсяги мулу дали змогу OVF зробити висновок, що скидання мулу в річки може відбуватися в більших обсягах, ніж це зазначено в офіційних даних. Існує також ризик дотримання лімітів скидів очисних споруд, оскільки законодавство передбачає, що якість очищених стічних вод здебільшого контролюється на основі принципу самоконтролю й орган управління з питань надзвичайних ситуацій, який відповідає за офіційний моніторинг, зазвичай оголошує дату проведення моніторингу.

ВИЩА ПАЛАТА КОНТРОЛЮ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Завдання 6.1

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Основне питання аудиту – визначення ефективності управління водними ресурсами в сільських муніципалітетах.

Аудит охоплював 5 воєводств (з 16 у Польщі), де перевірялася діяльність 20 водопровідних компаній. Зокрема, перевірка мала на меті відповісти на такі питання: чи належним чином у водопостачальних підприємств були підготовлені кадрові й організаційні ресурси та фінансові ресурси, достатні для виконання поставлених завдань; чи правильно велося водне господарство; чи був нагляд за колективним водопостачанням та управлінням стічними водами достатнім.

Відповідно до Закону про Вищу палату контролю (NIK) дані аудиту збиралися з кожної сільської гміни, включно з тими, що не були охоплені аудитом, розташованих у воєводствах, включених до аудиту. Дані аудиту також зібрані від воєводських санітарних інспекторів, розташованих у Куявсько-Поморському, Поморському, Любуському, Мазовецькому та Опольському воєводствах, головного інспектора охорони навколишнього середовища та Держводгоспу «Польські води» (рис. 10). За зверненнями NIK районні інспекції будівельного нагляду провели позапланові перевірки 41 водоочисної споруди та 59 ділянок водопровідних мереж щодо технічного стану та придатності до експлуатації.

Об'єкти аудиту

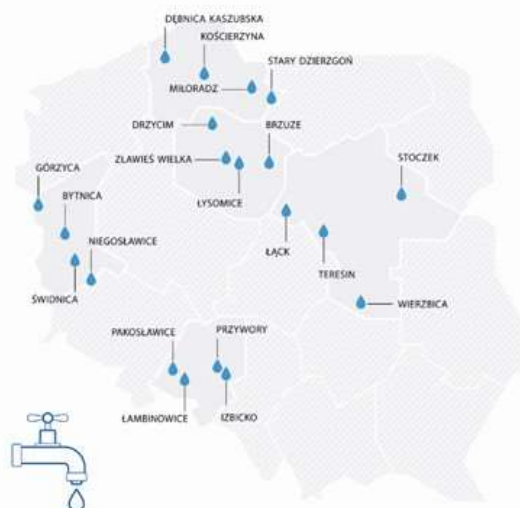

Рис. 10. КАРТА ПЕРЕВІРЕНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

Внаслідок виявлених порушень NIK повідомив відповідні органи про підозри в порушеннях будівельного законодавства щодо: невідтримання належного технічного стану водопровідних мереж або пристроїв, що захищають воду від забруднення;

непроведення періодичних перевірок технічного стану будівель та відсутності книги об'єкта будівництва.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Аудит проводився в 20 вибіркової компанії водопостачання, розташованих у п'яти воєводствах. Компанії були відібрані з урахуванням споживання води в сільських домогосподарствах на душу населення та чисельності населення, яке користується мережами водопостачання, у воєводствах: Любуське, Опольське (найнижче значення), Куявсько-Поморське, Поморське (середній), Мазовецьке (вище середнього). Аудит проводився з власної ініціативи Вищої палати контролю п'ятьма регіональними відділеннями НІК у Бидгощі, Гданську, Ополі, Варшаві та Зеленій Гурі (координатор аудиту).

ПЕРІОД АУДИТУ

Аудит охоплював період з 01 січня 2019 року по 30 вересня 2021 року з використанням раніше та пізніше отриманих доказів, які мали відношення до аудиту.

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

Підприємства водопостачання в сільських громадах неефективно управляли водними ресурсами. Нагляд за колективним водопостачанням був неефективним. Обмежені фінансові ресурси чи недостатня організаційна та кадрова підготовка часто призводили до неефективних дій, спрямованих на усунення значної кількості несправностей, запобігання втратам води, покращення якості води, надійне виконання зобов'язань щодо проведення періодичних перевірок будівельних об'єктів (рис. 11).

Структура капіталовкладень в основні засоби для водного господарства у 2020 році

Рис. 11. СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ДЛЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СФЕРІ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА У 2020 РОЦІ

Джерело: Власна редакція НІК

Виявлено нечинні ліцензії на водокористування у 7 з 20 перевірених водопостачальних підприємств. Недотримання обмежень щодо споживання води виявлено на 25 відс. перевірених об'єктів, порушення, пов'язані з розробкою нормативів водопостачання та водовідведення, – на 20 відс. перевірених підприємств, що свідчить про неналежне виконання завдань.

Аудитори також виявили недостатній підхід до виконання зобов'язань, пов'язаних з експлуатацією зон охорони водозаборів. Порушення виявлені майже в половині (8 із 20) перевірених водоканалів, які переважно полягали в неналежному захисті або маркуванні території для прямого захисту водозаборів, або використанні земель для цілей, не пов'язаних з експлуатацією водозабору. Також майже в усіх перевірених

будівлях виявлено закономірності, пов'язані з непроведенням періодичних перевірок будівельних об'єктів. Лише два підрозділи з 20 виконали свої зобов'язання згідно із Законом про будівництво, 3/4 перевірених підприємств не проводили обов'язкові періодичні перевірки водопровідних мереж. Невиконання зазначених зобов'язань у зв'язку з незадовільним технічним станом мереж, зокрема застарілих, може призвести до значної кількості збоїв: втрати води та порушення параметрів якості води. НІК зазначає, що діяльність водопровідних підприємств не може обмежуватися лише ліквідацією аварій чи вжиттям заходів з відновлення якісних параметрів води, що подається, а має бути спрямована і на профілактичні дії. Проте, крім непроведення своєчасних періодичних перевірок або постійного моніторингу мережі, навіть працівники 40 відс. компаній не знали фактичного віку водопровідних мереж, а 39 відс. не знали матеріальної структури використовуваних водопровідних мереж (рис. 12).

Матеріальний склад водопровідних мереж (%) станом на 2020 рік

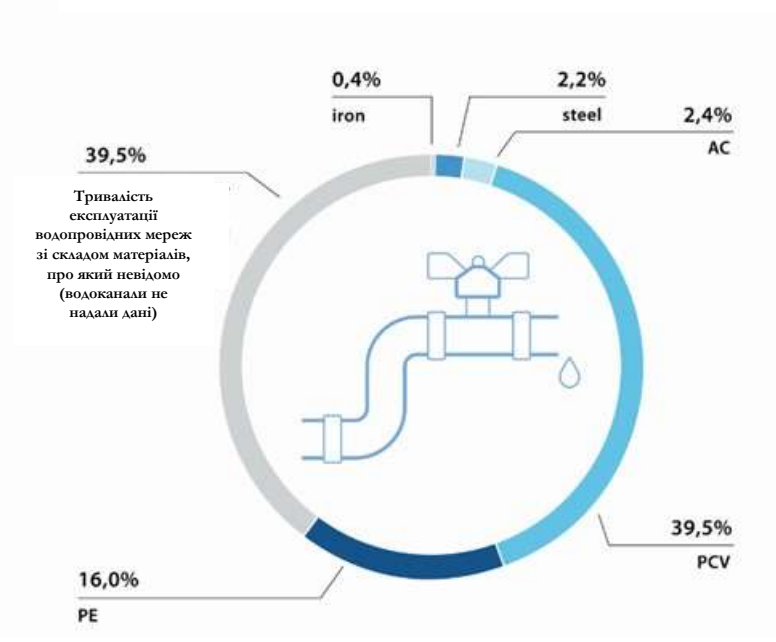

Рис. 12. МАТЕРІАЛЬНИЙ СКЛАД ВОДОПРОВІДНИХ МЕРЕЖ (%) СТАНОМ НА 2020 РІК

Джерело: Власна редакція НІК

У перевірених компаніях загалом відбулося близько 1,8 тис. випадків аварій водопровідних мереж, втрати води становили понад 21 млн золотих, що становило 1/3 обсягу видобутої води. Як наслідок – не виправдані втрати води, а не тільки марна трата дефіцитних водних ресурсів. Збитки слід розглядати в економічному аспекті, особливо в контексті зазначеної суб'єктами перевірки відсутності необхідних фінансових ресурсів для належного виконання завдань. Крім того, інформаційна діяльність перевірених компаній була недостатньою, звітність щодо водних ресурсів у багатьох випадках – недостовірною.

Майже 40 відс. підрозділів підприємств, зобов'язаних надавати інформацію про водні послуги, зазначені в Регламенті якості води, не виконали свого обов'язку. Лише 7 із 20 перевірених підрозділів своєчасно та достовірно виконали свої зобов'язання й надали статистичні зобов'язання перед Головним управлінням статистики. Аудитори також виявили недостатню достовірність у складанні звітів, поданих до Інспекції

охорони навколишнього середовища та Водогосподарської компанії «Польські води».

Проведені заходи із забезпечення необхідної належної якості води, що подається, не були повною мірою результативними. Аудит виявив, що у 2019–2021 роках (I півріччя) у 80 відс. перевірених компаній були випадки, коли якість води не відповідає параметрам, передбаченим Положенням про якість води. В одній компанії лише 50 відс. сертифікатів, виданих обласним санітарним інспектором, підтвердили, що вода придатна для пиття. У перевірених компаніях виявлено випадки непридатності води до споживання навіть протягом 153 днів, перевищення параметрів на період до 227 днів або умовної придатності води до споживання протягом восьми років (з 2013 року).

Результати аудиту НІК підтвердили неналежне виконання завдань у 25 відс. перевірених компаній щодо непроведення або недостатнього проведення моніторингу забруднення води радіоактивними речовинами.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Незважаючи на те, що в Польщі протягом останнього десятиліття зареєстровано багатообіцяючі тенденції в доступі до базової питної води з надійним постачанням та санітарних послуг, що вказує на певний прогрес у досягненні завдань Цілей сталого розвитку 6.1 і 6.21, цей прогрес є нерівномірним і зосереджений переважно у міських районах. На жаль, сільські жителі перебувають у менш сприятливому становищі. Наприклад, відмінності в доступі до основної питної води та санітарних послуг між міським і сільським населенням можуть досягати чотирьох разів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністрові інфраструктури внести зміни до Закону про колективне водопостачання, додавши такі положення щодо обов'язків водопровідних компаній:

знижувати ціни на воду, що подається споживачам, якщо якість або тиск води не відповідає обов'язковим нормам;

технічні дані щодо системи водопостачання, що використовується, повинні бути включені до запиту на затвердження тарифу.

Міністрові сільського господарства та сільського розвитку активізувати роботу з розвитку інфраструктури водопостачання та водовідведення в сільській місцевості в межах відповідних внутрішніх програм та програм, що співфінансуються ЄС.

Головному інспектору з охорони навколишнього природного середовища переконатися, що органи інспекції з охорони навколишнього природного середовища вжили ефективних заходів для встановлення вищих розмірів зборів відповідно до Закону про воду.

Державному водогосподарському підприємству «Польські води» розробити конкретні та чіткі інструкції щодо мотивації отримувачів послуг до раціонального використання води та зменшення забруднення стічними водами, як зазначено в постанові про тарифи.

Завдання 6.3 Стічні води

ЗБІР ТА ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

Основне питання аудиту – чи забезпечується діяльністю органів державного управління та підпорядкованих їм організацій комплексне збирання міських стічних вод та їх належне очищення.

Аудит охопив всю територію Польщі. У кожному воєводстві Департаментом

навколишнього середовища та регіональними відділеннями НІК у кожному адміністративному регіоні Польщі проводилися регулярні планові аудиторські процедури. Крім того, на підставі статті 12 Закону про НІК Інспекції з охорони навколишнього середовища запропоновано провести спеціальні перевірки в 44 компаніях, які займаються очищенням стічних вод, щодо правильності функціонування міських очисних споруд.

За результатами виявлених порушень НІК повідомила трьом районним прокуратурам про підозри у вчиненні злочинів, пов'язаних з неналежним забезпеченням технічного стану пристроїв захисту води від забруднення та наданням статистичних даних, що не відповідають фактичній ситуації, а також надіслала 5 повідомлень інспекторам районного будівельного нагляду про непроведення періодичних перевірок технічного стану будівель та відсутність будівельних книг.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Міністерство інфраструктури, Крайова управа водного господарства Державного водного господарства «Польські води», Національний фонд охорони навколишнього середовища та водного господарства, 16 регіональних фондів охорони навколишнього середовища та водного господарства (діють на рівні воеводства), а також 44 гміни та 44 компанії з очищення стічних вод.

ПЕРІОД АУДИТУ

Аудиторські процедури проводилися з 07 жовтня 2020 року по 26 травня 2021 року. Аудит охоплював період з 01 січня 2018 року по 30 вересня 2020 року з використанням доказів, наданих раніше та пізніше.

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

НІК видала негативний висновок про діяльність органів державного управління та підпорядкованих організацій щодо збирання комунальних стоків та очищення стічних вод (рис. 13). На національному рівні вони не забезпечили належного планування та моніторингу управління стічними водами. Однак обов'язкові норми, що містяться в директиві ЄС 91/271/ЕЕС, введені в національне законодавство, при цьому вимоги не були ефективно імплементовані. Не всі муніципальні органи управління забезпечували належний збір та очищення муніципальних стічних вод, а управління муніципальними стічними водами не контролювалося або контролювалося недостатньо через помилки й упущення суб'єктів аудиту та невідповідні законодавчі норми.

Рис. 13. РОЗПОДІЛ ЗАВДАНЬ З УПРАВЛІННЯ СТІЧНИМИ ВОДАМИ

Джерело: Власна редакція НІК

Міністр, відповідальний за питання водного господарства, не забезпечив належного та своєчасного виконання положень Договору про приєднання, як планувалося до кінця 2015 року щодо всіх агломерацій водовідведення, та повинно було включати

всі положення щодо збирання та очищення муніципальних стічних вод, зазначених у Директиві 91/271/ЕЕС.

Лише 337 агломерацій з еквівалентом населення 8 124 258 з 1 584 агломерацій з 38 793 049 населення виконали всі умови дотримання зазначеної директиви через 4 роки після кінцевого терміну її впровадження, що становить лише 21,0 відс. еквівалента населення в агломераціях.

Водночас проєкт постійного оновлення Загальнодержавної програми очищення муніципальних стічних вод, розроблений у серпні 2020 року, передбачав, що у 2027 році, тобто через 12 років після кінцевої дати, зазначеної в Договорі про приєднання, лише 1344 агломерації відповідатимуть вимогам, про які йдеться, з 1463 агломерацій, включених до цього проєкту.

Як наслідок, Європейська Комісія порушила справу проти Польщі щодо невиконання державою-членом зобов'язань про належне виконання Директиви 91/271/ЕЕС.

Перевірена діяльність міністра, відповідального за питання управління водними ресурсами, і Президента Польських вод, а раніше його попередника – Президента Національної ради управління водними ресурсами, пов'язана з підготовкою подальших оновлень Національної муніципальної програми очищення стічних вод, яка є основним інструментом для Імплементация регламентів ЄС у сфері утилізації та очищення міських стічних вод у Польщі, негативно вплинула на правильність імплементации Директиви 91/271/ЕЕС.

Припущення, прийняті на етапі підготовки проєктів п'ятого та шостого оновлення Програми очищення міських стічних вод, не гарантували включення до неї кожної визначеної агломерації з чисельністю понад 2000 жителів. Крім того, ці припущення встановлювали умови облаштування агломерацій каналізаційною мережею у спосіб, який суперечить практиці Європейської Комісії, що підтверджено практикою Суду Європейського Союзу.

НІК також надала негативний висновок про впровадження інвестицій у сферу збирання та очищення стічних вод у перевірених агломераціях. У 31 із 44 перевірених агломерацій реалізація проєктів, зазначених у п'ятій оновленій Загальнодержавній програмі очищення стічних вод, була відкладена. Крім того, лише в 4 із 44 перевірених агломерацій умови повністю відповідали вимогам Директиви 91/271/ЕЕС.

На думку НІК, нагляд, який здійснювали виконавчі органи муніципалітетів за управлінням стічними водами в перевірених громадах, був недостатнім (рис. 14). Аудитори виявили ненадання інформації або надання неповної інформації про: спосіб утилізації мешканцями рідких домішок; відсутність обліку септиків і побутових очисних споруд або зберігання недостовірних свідчень; відсутність моніторингу періодичності спорожнення септиків та видалення осаду з побутових очисних споруд або проведення недостатнього моніторингу; відсутність або неповні дані щодо об'єктів нерухомості, які мають бути підключені до каналізаційних мереж, а також невиконання обов'язку власників об'єктів підключити їх до наявних каналізаційних мереж. Незважаючи на положення будівельного законодавства щодо обов'язкового проведення періодичних перевірок каналізаційних мереж не рідше одного разу на 5 років (перевірка технічного стану та придатності будівельних об'єктів для використання, естетика будівельного об'єкта та його оточення, блискавкозахист з точки зору стану ефективності з'єднань, обладнання, засобів захисту та захисту від ураження електричним струмом, опору ізоляції кабелів та заземлення установок і пристроїв), такі перевірки не проводилися аж у 26 водовідвідних підприємствах. Вказані причини включали: виконання щоденних оглядів мережі; неправильне тлумачення закону та неідентифікацію каналізаційної

мережі як будівельної конструкції та, нарешті, відсутність знань про зобов'язання.

Рис. 14. ПЕРІОДИЧНІ ПЕРЕВІРКИ СТАНУ КАНАЛІЗАЦІЙНОЇ МЕРЕЖИ

Джерело: Власна редакція НІК

Неналежний нагляд у зазначеній сфері призвів, зокрема, до низького рівня збору рідких відходів у районах без каналізації. У 2/3 муніципалітетів не було зібрано навіть половини рідких відходів, що утворюються в цих районах (рис. 15).

Рис. 15. РІВЕНЬ ЗБОРУ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ У РАЙОНАХ БЕЗ КАНАЛІЗАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Джерело: Власна редакція НІК

Водопровідні та каналізаційні компанії, що працюють в перевірених муніципалітетах, загалом належним чином виконували свої зобов'язання щодо збирання та очищення муніципальних стічних вод та поводження з мулом. Виявлені порушення в окремих суб'єктах перевірки вплинули на правильність здійснення збору та поводження з міськими стоками.

Фінансування збирання та очищення міських стоків за рахунок вітчизняних та іноземних коштів не забезпечило виконання всіх планових завдань у сфері водовідведення. Незабезпечення фінансування зазначених завдань у деяких громадах обмежувало їх виконання або обмежувало обсяги необхідних інвестицій.

Проте НІК позитивно оцінила діяльність Національного фонду охорони навколишнього природного середовища та водного господарства й регіональних фондів охорони навколишнього природного середовища та водного господарства щодо планування та співфінансування реалізації проектів управління стічними водами в агломераціях, також беручи до уваги діяльність цього фонду – визнання необхідності співфінансування проєктів, які забезпечують належне управління міськими стічними водами на територіях поза межами агломерації.

Проте слід зазначити, що масштаб співфінансування екологічними фондами проєктів, включених до Загальнодержавної програми очищення стічних вод на безповоротній основі, був недостатнім, що унеможливило отримання деякими муніципалітетами вигоди від фінансування, незважаючи на їхні зусилля в цій сфері (рис. 16). Така форма фінансування була особливо важливою для муніципалітетів, які не змогли виконати вимоги для отримання поворотного фінансування.

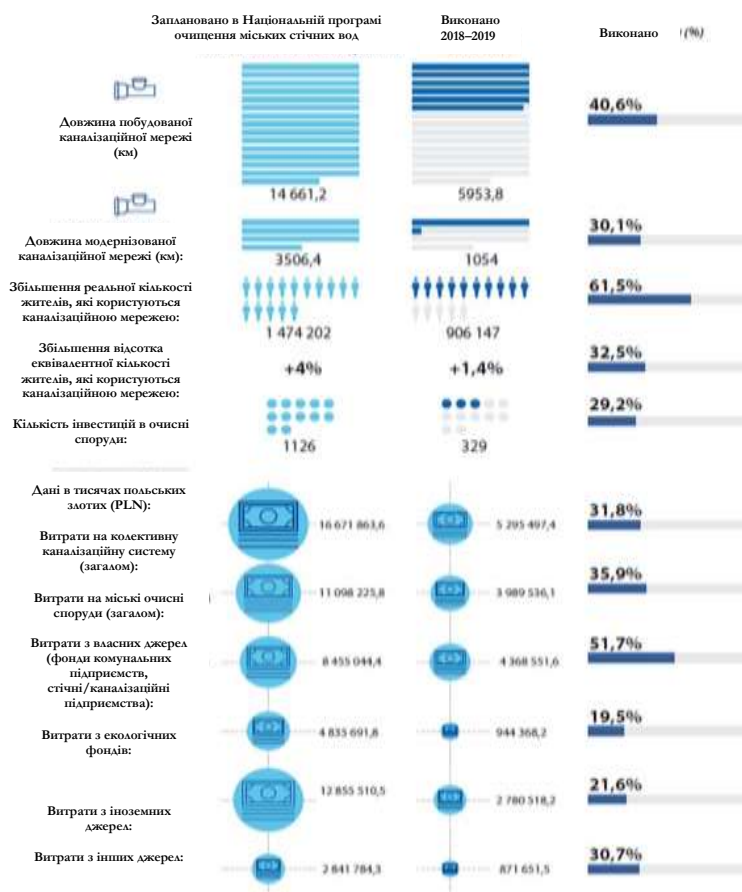

Рис. 16. ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ, ЗАПЛАНОВАНИХ У МЕЖАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ОЧИЩЕННЯ МІСЬКИХ СТІЧНИХ ВОД НА ОСНОВІ ЗВІТІВ ЗА 2018–2019 РОКИ

Джерело: Власна редакція NIK

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Регламенти Європейського Союзу накладають конкретні обов'язки на держави-члени щодо очищення міських стічних вод. Оскільки Польща не виконує таких вимог, у лютому 2022 року Єврокомісія розпочала відповідні процедури. NIK визнала цю загрозу ще в 2012 році. Втім останній аудит засвідчив, що, хоча з того часу минуло більше десяти років, муніципалітети зазвичай не мають даних ні про кількість жителів, які користуються своїми системами каналізації, ні про тих, хто використовує системи очищення на місці або безстічні водойми. Крім того, муніципалітети не вимірюють стічні води, що утворюються на їхній території.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністрові інфраструктури – внести зміни до Закону про підтримку чистоти та порядку в муніципалітетах, які б дали змогу: визначити обсяг даних, необхідних для ведення обліку септиків і будинкових очисних споруд; запровадити зобов'язання для голови гміни, мера чи міського голови з метою перевірки щоквартальної звітності суб'єктів господарювання, які спорожнюють септики та вивозять рідкі побутові відходи; одержувати із зазначених кварталних звітів інформацію, що уможливає здійснення ефективного нагляду за поведінням з рідкими відходами; запровадити

санкції за неподання квартального звіту; запровадити штрафи за невідключення нерухомості до наявної каналізації або за відсутність септика для рідких відходів чи побутових очисних споруд; запровадити штрафи за невикористання замінного водовідведення.

Президентів Польських вод – забезпечити ефективну перевірку даних, наданих індивідуальними звітами про виконання Муніципальної програми очищення стічних вод за відповідний рік.

Головам правління Національного фонду охорони навколишнього середовища та водного господарства та правлінь воєводських фондів охорони навколишнього середовища та водного господарства – розглянути питання щодо збільшення рівня співфінансування завдань, пов'язаних з управлінням стічними водами не на основі відшкодування в галузях, охоплених Муніципальною програмою очищення стічних вод.

Керівникам муніципалітетів, мерам та міським головам – ознайомити із завданнями, пов'язаними з виконанням цієї функції організації головного офісу громади; запровадити підготовку звітів про виконання Муніципальної програми очищення стічних вод, включаючи перевірку проєктів, розроблених іншими підрозділами; запровадити постійну перевірку щоквартальної звітності суб'єктів господарювання, які здійснюють спорожнення септиків і транспортування рідких нечистот; отримати всі необхідні дані та збалансувати кількість стічних вод, що утворюються й очищаються в громаді (для виявлення порушень у обробці стічних вод власниками об'єктів нерухомості), примусити власників об'єктів належним чином збирати та утилізувати рідкі стічні води; визначити всі об'єкти, які мають бути підключені до каналізаційної мережі, та ефективно забезпечити виконання зобов'язань щодо підключення об'єктів до мережі їх власниками.

ДЕРЖАВНА АУДИТОРСЬКА УСТАНОВА РЕСПУБЛІКИ СЕРБІЯ

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАХОДІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВОДИ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАХИСТОМ ВОДИ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ (ЗАВДАННЯ 6.3 ЦСР)

Під час перевірки було використано:

- Огляд документів

Переглянуто основні документи, що стосуються законів, стратегій, інших актів планування та підзаконних актів, що регулюють управління водними ресурсами та охорону вод від забруднення, а також документи, що стосуються ЦСР. На етапі реалізації зібрана документація щодо діяльності суб'єктів аудиту була переглянута у зв'язку з упровадженням, моніторингом та звітністю щодо заходів із захисту води від забруднення, запланованих Планом дій щодо реалізації Стратегії управління водними ресурсами в Республіці Сербія у 2021–2023 роках (далі – Стратегія).

- Контент-аналіз

Проаналізовано взаємну сумісність цілей попередньої (завершеної) та поточної стратегій, планів заходів щодо їх реалізації, індикаторів, встановлених для моніторингу їх реалізації, та індикаторів сталого розвитку.

- Кількісний аналіз

Проведено аналіз: наявність відхилень, кількість наявних відхилень між запланованим, забезпеченим та реалізованим обсягом коштів на виконання заходів, запланованою та фактичною динамікою виконання заходів, запланованими та реалізованими значеннями показників вимірювання ефективності. Також зібрано та проаналізовано дані про зміни значень індикаторів, на основі яких визначаються значення індикаторів цілей сталого розвитку. На основі даних, за можливості, виміряно досягнуті результати щодо цілей, визначених Планом дій щодо реалізації Стратегії, та наведено дані щодо загальних змін. На основі даних щодо значень національних і глобальних індикаторів для моніторингу завдання 6.3 Цілі 6 Підсумкового документа «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», схваленого резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 року (далі – Порядок денний до 2023 року), наведено огляд прогресу, досягнутого з моменту набрання чинності Порядку денного до 2030 року.

- Інтерв'ю

У межах перевірок проведено співбесіди з посадовими особами, у тому числі відповідальними за планування та контроль виконання заходів та звітування про досягнуті результати.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Суб'єкти аудиту відібрані на основі їх компетенції та відповідальності щодо реалізації Плану дій водної стратегії та їх повноважень і можливого внеску в запобігання забрудненню води, а саме:

- Міністерство сільського, лісового та водного господарства – Республіканська водна дирекція (RWD).

- Міністерство охорони навколишнього середовища (МЕР).
- Міністерство будівництва, транспорту та інфраструктури (МСТП).

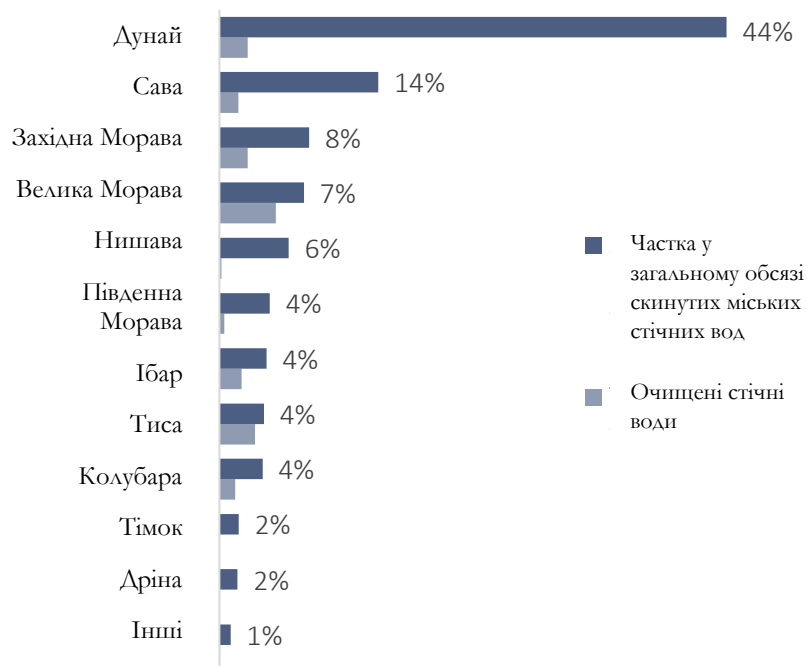
ПЕРІОД АУДИТУ

Аудит охопив період з 01 січня 2021 року до 30 червня 2023 року.

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

На момент набрання чинності ЦСР Порядку денного до 2030 року в Республіці Сербія 60 відс. населених пунктів були підключені до громадської каналізаційної мережі, при цьому система громадської каналізації збирала близько 72 відс. загального обсягу стічних вод населених пунктів. Так, 84,7 відс. загального обсягу стічних вод, що скидаються з каналізаційних мереж, не підпадали під очищення. За офіційними статистичними даними за 2021 рік, у містах і муніципалітетах Республіки Сербія (понад 70 відс.) стічні води скидаються без попереднього очищення (діаграма 7).

Діаграма 7. ЧАСТКА ОЧИЩЕНИХ ТА ЗАГАЛЬНИХ СКИДІВ СТІЧНИХ ВОД НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ У 2021 РОЦІ ЗА ВОДОДІЛАМИ

* Джерело: ВОА Сербії, на основі даних Eco bulletin 2021 – Статистичний офіс Республіки Сербія.

Державна аудиторська установа Сербії провела аудит ефективності «Ефективність заходів із захисту води від забруднення з метою покращення якості води (завдання 6.3 ЦСР)» з метою оцінки досягнутих результатів у покращенні якості води шляхом зменшення забруднення, усунення утилізації та скорочення викидів небезпечних хімічних речовин до мінімально можливого рівня, зменшення викидів неочищених стічних вод, їх переробка та повторне використання (завдання 6.3 ЦСР). Проведеним аудитом встановлено:

1. Визначені цілі охорони води від забруднення сприяють досягненню завдання 6.3 ЦСР, однак заходи та діяльність здійснюються на основі комплексного плану та контролюються через скоординовані та кількісно встановлені показники, які визначають заплановану динаміку досягнення мети.

- Стратегія управління водними ресурсами на території Республіки Сербія до 2034 року була прийнята в грудні 2016 року, а перший план дій для її реалізації – після більш ніж чотирьох років. Перший план управління

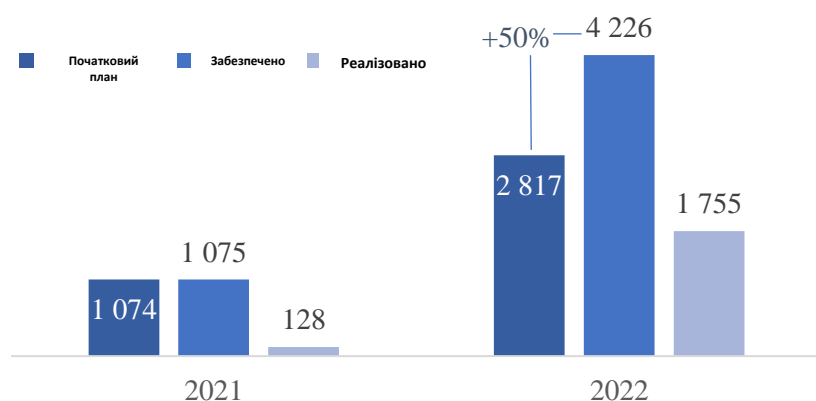
водними ресурсами на території Республіки Сербія був прийнятий у квітні 2023 року, а план захисту вод від забруднення не був прийнятий. У зв'язку з тим, що деякі планові та підзаконні акти ще не прийняті або їх положення не можуть бути застосовані, наявна планова та підзаконна база у сфері охорони вод від забруднення не забезпечувала повної, єдиної та узгодженої основи для планування заходів щодо охорони вод від забруднення на всіх рівнях.

- Стратегічною метою у сфері захисту води від забруднення в Республіці Сербія є досягнення та підтримка чистого стану та хорошого екологічного потенціалу водоїм поверхневих і підземних вод. За кількістю запланованих заходів та обсягом коштів найбільш значущі заплановані заходи з 2021 по 2023 роки стосуються зменшення надходження забруднень від зосереджених джерел забруднення до міських стічних вод. План заходів щодо реалізації Стратегії містить конкретні заходи, відповідальні органи, терміни та засоби для запланованих заходів з охорони вод від забруднення, але кількісні показники, їх вихідні та цільові значення не визначені для всіх цілей та заходів з охорони води від забруднення. План заходів з реалізації Стратегії не доповнено згідно із затвердженим впровадженням нових заходів та не включає всіх виконаних заходів, у зв'язку з чим не надає повної інформації про заплановані обсяги та динаміку заходів. Встановлені цілі заходів щодо зменшення надходження забруднення з концентрованих джерел забруднення не визначені на період, охоплений Порядком денним до 2030 року, і вони не виражені через єдині та порівнювані показники, тому, хоча вони підтримують досягнення завдання 6.3 ЦСР, не надають інформації про загальний запланований хід та динаміку в її реалізації.

2. Загалом із дев'яти заходів щодо зменшення скиду неочищених стічних вод виконано три, а у зв'язку з відхиленнями в динаміці виконання заходів, визначених Планом, терміни виконання решти заходів відкладаються, таким чином відстрочуючи їх наслідки.

- Для виконання заходів, крім початково запланованих коштів, залучались додаткові кошти та джерела фінансування, але їх наявність та освоєння не здійснювалось у запланованій динаміці (діаграма 8).

Діаграма 8. ОГЛЯД ЗАПЛАНОВАНОЇ, ЗАБЕЗПЕЧЕНОЇ ТА РЕАЛІЗОВАНОЇ СУМИ КОШТІВ (МЛН ДИНАРІВ)

*Джерело: ВОА Сербії, на основі даних Плану дій щодо реалізації Стратегії та даних про забезпечені та реалізовані обсяги коштів у 2021 та 2022 роках.

У 2021 році фактично використано 12 відс. початково запланованого обсягу коштів, тоді як у 2022 році на виконання заходів використано 42 відс. забезпеченого обсягу коштів.

- План дій щодо реалізації Стратегії управління водними ресурсами на

території Республіки Сербія за 2021–2023 роки передбачає план реалізації дев'яти заходів з будівництва, реконструкції або розширення очисних споруд, зокрема каналізаційної мережі. Протягом 2021 та 2022 років виконано три заходи, за двома – впровадження не заплановано, за трьома – впровадження розпочато пізніше запланованого терміну, щодо одного заходу цілі змінено, тобто захід перенесено на період після 2023 року. У зв'язку з тим, що протягом 2021 та 2022 років низка заходів не виконувалась у запланованій динаміці, планові терміни їх виконання були перенесені, а результати від реалізованих заходів зменшені або перенесені.

У зв'язку з перенесенням запланованих термінів реалізації заходів заплановане збільшення побудованої потужності очисних споруд на 474 тис. РЕ (еквівалент населення) перенесено на один рік, а збільшення потужності на 286 тис. РЕ та підключення нових 20 тис. користувачів до вже збудованих очисних споруд – на два роки.

У 2022 році завантаження побудованих потужностей міських очисних споруд становило від 35 до 90 відс., тому загальний ефективний приріст потужності до плану на кінець 2022 року становив 54 відсотки.

- У зв'язку з використанням різних показників ефективності, відсутністю річних цільових значень запланованих заходів та різним трактуванням при оцінюванні досягнутого результату статус деяких заходів, зазначених у річному звіті про виконання Плану заходів Стратегії, не відображає належним чином фактичний стан реалізації капітальних проєктів, які в них включені, тобто їхній внесок у результат заходу, про який йдеться.

Незважаючи на збільшення частки населення, чії стічні води очищені, та очищених стічних вод, що скидаються з населених пунктів і водних об'єктів із статусом чистих, досягнутий результат і зафіксований прогрес у досягненні завдання 6.3 ЦСР не показують рівень досягнення запланованих цілей охорони вод від забруднення.

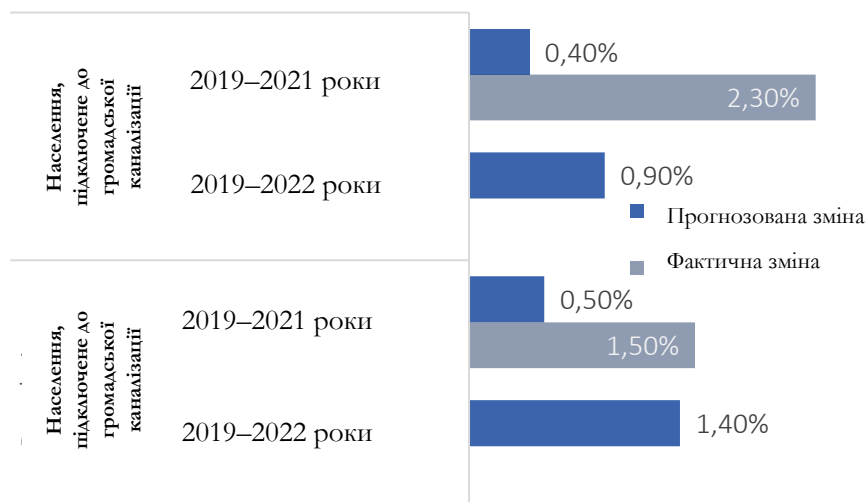
- Щодо цілей та заходів з охорони вод від забруднення: дані про досягнуті значення встановлених показників не надавались своєчасно, у зв'язку з чим щорічні звіти про виконання Плану заходів Стратегії не містять інформації про досягнуті результати. Під час підготовки річних звітів встановлено досягнуті значення за трьома із загальною десяти показників, визначених для моніторингу реалізації заходів та цілей у сфері охорони вод від забруднення. Жодних додаткових заходів щодо визначення значення встановлених показників, своєчасно не отриманих із планових джерел перевірки, не проводилось. Таким чином, Уряду Республіки Сербія було надано звіт, який не містить усієї необхідної інформації для належного моніторингу та аналізу прогресу в досягненні запланованих цілей та заходів щодо захисту води від забруднення.

- Отримані зміни значень встановлених показників неналежно відображають ступінь досягнення запланованих цілей охорони вод від забруднення, оскільки низку встановлених цілей було досягнуто до початку виконання Плану заходів щодо реалізації Стратегії та до завершення запланованих заходів.

Визначені початкові значення показників моніторингу розвитку комунальної інфраструктури, які стосуються підключення населення до каналізаційної мережі та очисних споруд, не відповідають даним офіційної статистики щодо значень цих показників за конкретний рік. Визначені цільові значення показників на 2022 рік, тобто 2023 рік, є меншими за фактичні значення тих

показників у 2019 році, щодо яких вимірюється результат, і згідно з офіційною статистикою кількість населення, підключеного до каналізаційної мережі та очисних споруд з 2019 по 2021 роки, вище запланованого з 2019 по 2022 роки, хоча деякі заходи не були виконані відповідно до плану, тому їх дія також була відкладена (діаграма 9).

Діаграма 9. ОГЛЯД ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ПРОГНОЗОВАНИМИ ТА ФАКТИЧНИМИ ЗМІНАМИ

* Джерело: ВОА Сербії, на основі даних про початкові та цільові значення показників Плану дій щодо реалізації Стратегії та даних Статистичного управління Сербії за 2019–2021 роки.

У зв'язку з невідповідністю встановлених вихідних значень показників та відсутністю даних про очікуваний вплив окремих видів діяльності, незважаючи на те, що з 2019 по 2021 роки досягнуте зростання підключення населення до мереж водовідведення та очищення стічних вод було вище запланованого, неможливо підтвердити, що зміни щодо 2019 року відображають реальний стан реалізації запланованих цілей охорони вод від забруднення, спрямованих на покращення якості води.

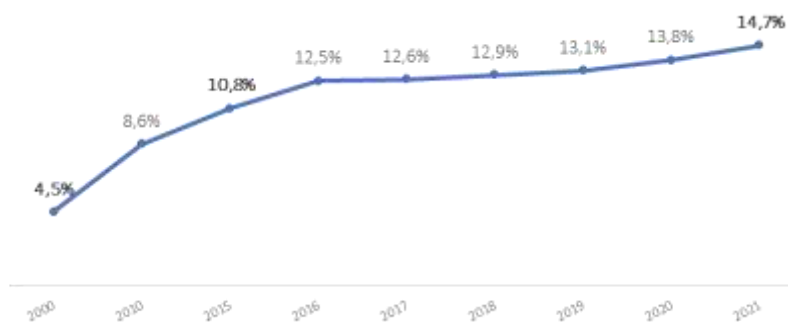
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Показники цілі 6.3 ЦСР показують, що з моменту прийняття Порядку денного на період до 2030 року в Республіці Сербія було досягнуто прогресу, але через відсутність цілей, визначених на національному рівні, і відмінності в масштабі та значеннях показників, які публікуються Бюро статистики Сербії та Статистичним відділом ООН, оцінка прогресу залежить від використаних показників.

Республіка Сербія ще не визначила національних цілей сталого розвитку відповідно до Порядку денного на період до 2030 року, тому досягнення ЦСР 6.3 залежить від реалізації цілей та заходів у сфері захисту води від забруднення.

Прогрес у скороченні скидання неочищених стічних вод у Республіці Сербія відстежується за допомогою показника, який показує частку жителів, підключених до очищення міських стічних вод із принаймні вторинним очищенням (діаграма 10). Цей показник фіксує постійне зростання, і з 2016 по 2021 роки його було збільшено з 10,8 до 14,7 відс. (на 3,85 відсотка).

Діаграма 10. НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ЦСР 6.3.1 – НАСЕЛЕННЯ, ПІДКЛЮЧЕНЕ ДО ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД ІЗ ПРИНАЙМНІ ВТОРИННИМ ОЧИЩЕННЯМ У РЕСПУБЛІЦІ СЕРБІЯ, 2000–2021 РОКИ

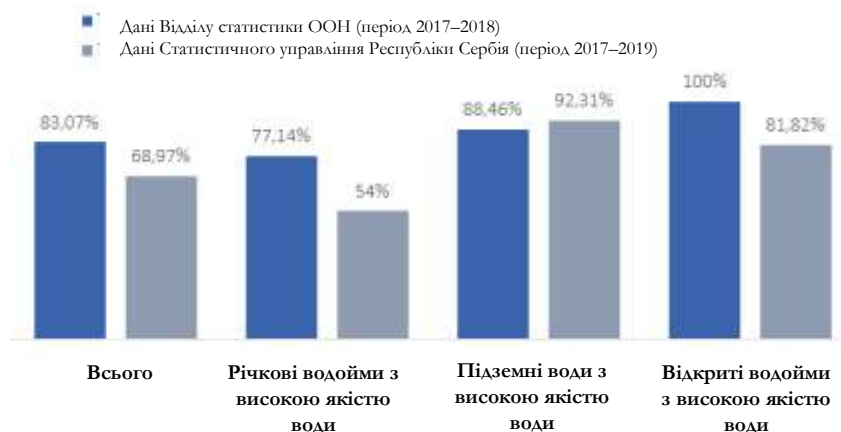
* Джерело: Статистичний офіс Республіки Сербія, <https://sdg.indikator.rs>.

Згідно з даними, опублікованими Статистичним відділом ООН, частка побутових стічних вод, які безпечно очищаються в Республіці Сербія, становила 36,48 відс. у 2022 році, що на 9,42 відс. більше, ніж опубліковані дані за 2020 рік.

Згідно з даними Агентства з охорони навколишнього середовища Сербії частка водойм із чистою водою в навколишньому середовищі (висока якість води навколишнього середовища) за 2017–2019 роки становила 69 відс., що на 1,6 відс. більше, ніж дані за 2014–2016 роки.

Дані про частку водних об'єктів зі статусом чистої води на Порталі статистичних підрозділів ООН доступні лише за 2020 рік (діаграма 11).

Діаграма 11. ПОРІВНЯЛЬНИЙ ОГЛЯД ЗНАЧЕНЬ ПОКАЗНИКА ЦСР 6.3.2 ЗА 2020 РІК НА ПОРТАЛАХ СТАТИСТИЧНОГО ВІДДІЛУ ООН І СТАТИСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСПУБЛІКИ СЕРБІЯ

* Джерело: ВОА Сербії, на основі даних про значення показників, отриманих із баз даних Статистичного відділу ООН та Статистичного офісу Республіки Сербія

Існують відмінності у значеннях цього показника за 2020 рік на порталах Статистичного підрозділу ООН та Статистичного офісу Республіки Сербія, які найбільш помітні, коли йдеться про частку річкових водних об'єктів зі статусом чистої води.

З моменту набрання чинності Порядку денного до 2030 року в Республіці Сербія відбулося збільшення відсотка населення, чії стічні води очищаються принаймні шляхом вторинної очистки, збільшення частки очищених міських стічних вод, а також частки водних об'єктів зі статусом чистої води (рис. 17).

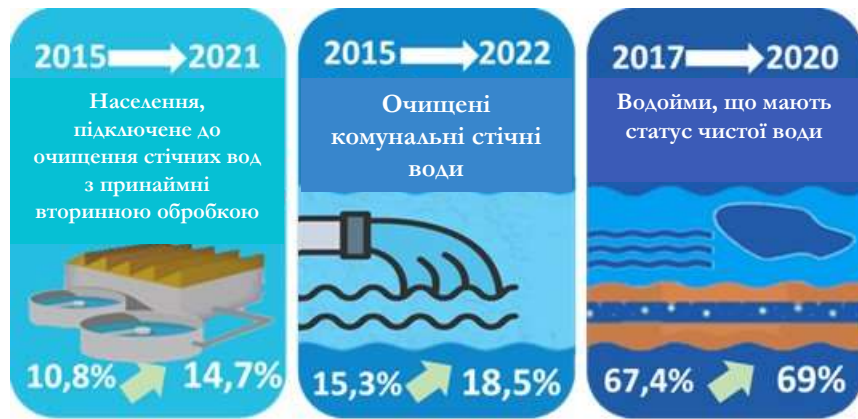

Рис. 17. ОГЛЯД ПРОГРЕСУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВОДИ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ТА ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВОДИ В РЕСПУБЛІЦІ СЕРБІЯ

Джерело: ВОА Сербії.

З іншого боку, дані офіційної статистики за 2021 рік показують, що понад 70 відс. міст і муніципалітетів не забезпечили очищення міських стічних вод перед скидом.

На підставі зазначеного та після проведення аудиту Державна аудиторська установа Республіки Сербія дійшла висновку, що, незважаючи на те, що Республіка Сербія досягає прогресу в досягненні завдання 6.3 ЦСР, необхідно покращити планування та забезпечити належний моніторинг і звітність про досягнуті результати для реалістичної оцінки ефективності заходів, спрямованих на охорону води від забруднення, з метою покращення якості води.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державна аудиторська установа Республіки Сербія надала такі рекомендації суб'єктам аудиту:

- визначити необхідні заходи, терміни та повноваження для досягнення цілей охорони води від забруднення на всіх рівнях (Міністерство сільського, лісового та водного господарства – Республіканська дирекція водних ресурсів);
- визначити кількісні показники цілей та заходів у сфері охорони вод від забруднення з урахуванням показників завдання 6.3 ЦСР (Міністерство сільського, лісового та водного господарства – Республіканське водне управління);
- визначити цільові значення показників на основі очікуваного внеску запланованої діяльності та надати дані про досягнуті обсяги (Міністерство сільського, лісового та водного господарства – Республіканське водне управління);
- щороку визначати кількісні показники та їх значення для запланованих заходів (Міністерство охорони навколишнього природного середовища й Міністерство будівництва, транспорту та інфраструктури);
- під час звітування про діяльність визначати її статус, враховуючи досягнуті результати, встановлені індикатори та передбачений обсяг етапу реалізації капітального проєкту (Міністерство охорони навколишнього природного середовища й Міністерство будівництва, транспорту та інфраструктури).

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ 6 «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ТА СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ТА САНІТАРІЄЮ» ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ

МЕТОДОЛОГІЯ, ВИКОРИСТАНІ ІНСТРУМЕНТИ

Під час аудиту використані окремо або в комбінації з іншими методами для оцінки стану витрат коштів державного бюджету такі методи аудиту, як порівняльний аналіз, аналіз використання коштів та систем контролю, перевірка дотримання вимог законодавства, аналіз даних, інтерв'ю.

ОБ'ЄКТИ АУДИТУ

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Державне агентство водних ресурсів України; Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (до 20.12.2022 – Міністерство розвитку громад та територій України); Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України; Судововишньянська міська рада Яворівського району Львівської області; Державне підприємство «Хмельницька обласна служба єдиного замовника»; Комунальне підприємство «Полонне тепловодопостачання»; Приватне акціонерне товариство «Акціонерна компанія «Київводоканал»; Департамент житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради; Управління житлово-комунального господарства Первомайської міської ради; Чопська міська рада Закарпатської області.

ПЕРІОД АУДИТУ

Надсилання запитів про надання інформації (в тому числі в межах попереднього вивчення предмета аудиту): Міністерство фінансів України; Міністерство економіки України; Міністерство охорони здоров'я України; Державна служба статистики України; Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Київська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська обласні державні адміністрації (на період воєнного стану – військові адміністрації).

2019–2022 роки

РЕЗЮМЕ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ

Забезпечення населення якісною та безпечною питною водою та належними санітарними умовами є одним із найактуальніших завдань України. Питна вода в Україні майже на 80 відс. забезпечується з поверхневих джерел і лише на 20 відс. – з підземних. Однак екологічний стан поверхневих вод з кожним роком погіршується. Військова агресія Російської Федерації проти України призвела до численних екологічних та гуманітарних катастроф різного масштабу, які негативно вплинули на задоволення потреб населення у якісній питній воді.

Україна є учасником глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Враховуючи національні умови та керуючись вимогами підсумкового документа «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», схваленого резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 25.09.2015 (далі – Порядок денний), розроблено національну систему ЦСР, яка передбачає 17 цілей, 86 завдань і 172 індикатори для їх моніторингу та презентована в Національній

доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Для досягнення Цілі 6 у Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» (далі – Нацдоповідь) визначено 5 завдань і 13 індикаторів їх виконання, а також цільові значення для індикаторів на 2015–2030 роки.

Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» підтримано досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Нацдоповіді, та визначено необхідність забезпечувати дотримання ЦСР України на період до 2030 року, зокрема щодо забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами і санітарією.

Кабінет Міністрів України постановою від 16 грудня 2020 року № 1285 «Про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України та скасування постанов Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2020 року № 168 і від 13 травня 2020 року № 363» доповнив Регламент Кабінету Міністрів України нормою, згідно з якою у процесі формування та реалізації державної політики враховується необхідність досягнення ЦСР, а розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» (далі – Розпорядження № 686-р) врегулював питання збору даних для моніторингу їх реалізації.

Водночас слід зазначити, що відсутність в Україні цілісного загальнодержавного плану заходів з досягнення ЦСР, у тому числі і Цілі 6, призводить до неефективного використання коштів, які спрямовуються на окремі заходи з їх досягнення, а отже, і неефективного виконання таких заходів. Це також негативно впливає на ефективність діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення законності, своєчасності і повноти прийняття ними управлінських рішень як учасниками бюджетного процесу при використанні бюджетних коштів на заходи з досягнення Цілі 6.

Ефективність виконання заходів, спрямованих на досягнення Цілі 6, могла бути кращою за умов належної їх координації, а також розроблення та затвердження плану дій щодо забезпечення виконання завдань Цілі 6, як це передбачено Порядком денним.

В Україні на сьогодні розробляється низка проєктів і програмних документів, спрямованих на забезпечення сталого економічного, соціального та екологічного розвитку держави. Крім того, вжито заходів щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема до Директиви Ради 91/271/ЄЕС «Про очистку міських стічних вод» від 21 травня 1991 року, Директиви Ради 98/83/ЄС від 03 листопада 1998 року «Про якість води, призначеної для споживання людиною» та Директиви (EU) 2020/2184 від 16 грудня 2020 року щодо якості води, призначеної для споживання людиною, положень Директиви 2000/60/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22 грудня 2003 року «Про встановлення рамок діяльності Сільвоариства в галузі водної політики» та Директиви 2007/60/ЄС Європейського парламенту та ради від 23 жовтня 2007 року «Про оцінку і управління ризиками затоплення».

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

З метою забезпечення досягнення Цілі 6 і цілей інтегрованого управління водними ресурсами прийнято Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», а також у 2022 році схвалено Водну стратегію України на період до 2050 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134-р), додатком до якої є оновлені національні цільові показники до Протоколу про воду та здоров'я, узгоджені із ЦСР.

При цьому не затверджено ні Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, ні відповідного національного плану заходів щодо досягнення ЦСР, що негативно вплинуло на координацію виконання завдань Цілі 6 та її досягнення у 2019–2022 роках.

У сфері централізованого водопостачання та водовідведення немає єдиного документа, який би поєднував технічну та економічну складову, визначав напрями розвитку цієї сфери та повноваження усіх сторін, що також негативно впливає на досягнення Цілі 6.

З метою досягнення ЦСР до 2030 року Україна розробила систему моніторингу та оцінки їх реалізації. Для досягнення Цілі 6 Розпорядженням № 686-р визначено 12 індикаторів, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу виконання 5 завдань, визначених у Нацдоповіді.

Система моніторингу включає індикатори, які відображають стан виконання кожної з цілей та їх завдань, проте на сьогодні не забезпечує відображення реального стану досягнення Цілі 6, що ускладнює здійснення оцінки досягнення окремих індикаторів за її завданнями.

Є певний прогрес у досягненні індикаторів, визначених для здійснення оцінки виконання завдань Цілі 6, але залишається низка невирішених проблем щодо забезпечення доступності до якісної питної води населення України та якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання та водовідведення із застосуванням новітніх технологій та обладнання в сільських населених пунктах і віддалених регіонах. Ситуація ускладнюється і військовою агресією Російської Федерації проти України.

Завдання 6.1.

Результати аудиту засвідчили, що доступність населення України до якісної питної води обмежена. Централізованим водопостачанням забезпечено близько 65,2 відс. населення країни (лише четверта частина сіл та 98 відс. міст). Дані моніторингових показників свідчать: питома вага нестандартних досліджених проб питної води з централізованого та нецентралізованого водопостачання, які не відповідають нормативам за мікробіологічними, органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками, з 2015 року має чітку тенденцію до зростання, отже, епідемічна безпека води щороку погіршується, а завдання 6.1 «Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання» Цілі 6 не виконується.

Забезпечення загального і рівноправного доступу до безпечної та доступної за ціною питної води для всіх – одне з найважливіших завдань ЦСР, визначених ООН (завдання 6.1). Національні уряди повинні реалізовувати політики та програми, які забезпечують доступ до питної води для всіх, включаючи тих, хто мешкає у віддалених та важкодоступних районах. Отже, завдання 6.1 Цілі 6 – забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання. Для моніторингу прогресу виконання завдання 6.1 Цілі 6 Розпорядженням № 686-р визначено 5 індикаторів (рис. 18).

Рис. 18. ІНДИКАТОРИ ЗАВДАННЯ 6.1 «ЗАБЕЗПЕЧИТИ ДОСТУПНІСТЬ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ З ПОСТАЧАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПИТНОЇ ВОДИ, БУДІВНИЦТВО ТА РЕКОНСТРУКЦІЮ СИСТЕМ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОБЛАДНАННЯ»

Джерело: власна редакція ВОА України.

Так, необхідно забезпечити контроль за якістю води від джерела водопостачання до крана споживача, адже питна вода, призначена для споживання людиною, повинна відповідати таким гігієнічним вимогам: бути безпечною в епідемічному та радіаційному відношенні, мати сприятливі органолептичні властивості та нешкідливий хімічний склад.

Індикатор 6.1.1 «Безпечність та якість питної води за мікробіологічними показниками (по % нестандартних проб)»

Мікробіологічні показники – критерії епідемічної безпеки питної води, що визначають вміст бактерій, грибків, простих та складних вірусів, перевищення яких може призвести до виникнення інфекційних хвороб у людини. Водночас згідно з моніторинговими показниками щодо досягнення індикатора 6.1.1 питома вага нестандартних досліджених проб питної води з централізованого та нецентралізованого водопостачання, що не відповідає нормативам за мікробіологічними показниками, з 2015 року має чітку тенденцію до зростання (на 4,9 відс. у системі децентралізованого та 2,9 відс. – централізованого водопостачання, на 4,3 відс. у сільській та 2 відс. у міській місцевості), що призводить до погіршення епідемічної безпеки води (діаграма 12).

Діаграма 12. БЕЗПЕЧНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ЗА МІКРОБІОЛОГІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ

Джерело: власна редакція ВОА України

При цьому цільові орієнтири для досягнення індикатора 6.1.1, як і сам індикатор у Нацдоповіді, не визначені, що унеможливає оцінку стану їх досягнення та не гарантує захисту здоров'я населення.

Індикатор 6.1.2 «Безпечність та якість питної води за радіаційними показниками (по % нестандартних проб)»

Радіаційні показники – показники, що характеризують властивість води, зумовлену наявністю радіонуклідів. Під час гігієнічної оцінки радіаційної безпечності питної води у місцях водозаборів поверхневих та підземних джерел питного водопостачання попередньо визначаються питомі сумарні альфа- і бета-активності за визначеними показниками. Це можуть бути радіоактивні ізотопи як природного походження (наприклад, радон), так і штучно створені радіонукліди (наприклад, йод-131, цезій-137).

Згідно з моніторинговими показниками щодо досягнення індикатора 6.1.2 в 2021 році порівняно з 2015 роком питома вага нестандартних досліджених проб питної води з централізованого та нецентралізованого водопостачання, що не відповідає нормативам за радіаційними показниками, зросла на 0,8 відс. у системі централізованого та 5,4 відс. – децентралізованого водопостачання, на 0,4 відс. у міській та 2,8 відс. у сільській місцевості (діаграма 13).

Цільові орієнтири для досягнення індикатора 6.1.2, як і сам індикатор у Нацдоповіді, також не визначені. Водночас забруднення питної води радіонуклідами може мати серйозні наслідки для здоров'я людей, зокрема збільшувати ризик виникнення онкологічних захворювань. Тому важливо забезпечити безпеку питної води щодо радіаційних показників і здійснювати необхідні заходи для зниження рівня радіонуклідів у воді до допустимих рівнів.

Діаграма 13. БЕЗПЕЧНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ЗА РАДІАЦІЙНИМИ ПОКАЗНИКАМИ

Джерело: власна редакція ВОА України.

Індикатор 6.1.3 «Безпечність та якість питної води за органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками (по % нестандартних проб)»

Безпечність та якість питної води за органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками повинна відповідати гігієнічним нормативам, наведеним у додатку 2 ДСанПіН 2.2.4-171-10.

Аудитом встановлено, що згідно з моніторинговими показниками щодо досягнення індикатора 6.1.3 питома вага нестандартних досліджених проб питної води з централізованого та нецентралізованого водопостачання, що не відповідає нормативам за органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-

токсикологічними показниками, в 2021 році порівняно з 2015 роком також зростає (на 5,5 відс. у системі централізованого та 0,8 відс. – децентралізованого водопостачання, на 5,8 відс. у міській та 6,4 відс. у сільській місцевості) (діаграма 14).

Діаграма 14. БЕЗПЕЧНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ЗА ОРГАНОЛЕПТИЧНИМИ, ФІЗИКО-ХІМІЧНИМИ ТА САНІТАРНО-ТОКСИКОЛОГІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ

Джерело: власна редакція ВОА України.

Цільові орієнтири для досягнення індикатора 6.1.3, як і сам індикатор у Нацдоповіді, також не визначені, що унеможливило оцінку стану їх досягнення та негативно впливає на забезпечення належного рівня охорони здоров'я населення.

Слід зазначити, що за даними Нацдоповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році питне водопостачання України майже на 80 відс. забезпечується поверхневими водами. Більшість басейнів річок згідно з гігієнічною класифікацією водних об'єктів за ступенем забруднення можна віднести до забруднених та дуже забруднених, проте склад очисних споруд та технології водопідготовки фактично не змінилися. Водночас наявні очисні споруди, технології очистки та знезараження питної води не спроможні очистити її до рівня показників безпеки.

При цьому моніторинг якості води поверхневих водойм свідчить про те, що їхній екологічний стан практично не покращується. Проведеним аудитом встановлено, що згідно із результатами державного моніторингу вод якісний стан масивів поверхневих вод басейну річки Дніпро, який забезпечує 70 відс. всього водозбору, є задовільним. Разом з тим для басейну річки Дніпро характерні регіональні аспекти формування їх якості. Води у верхній течії річки Дніпро характеризуються підвищеним вмістом природних сполук гумінових та фульвових кислот, сполук заліза та марганцю.

Вміст пестицидів, поліароматичних вуглеводних, летких органічних сполук та важких металів виявлено в масивах поверхневих вод басейну річки Дністра. Зокрема, в цих масивах також виявлено перевищення екологічних нормативів якості середньорічної концентрації (ЕНЯср) за вмістом: пестицидів, поліароматичних вуглеводнів; летких органічних сполук, а також перевищення вмісту важких металів: кадмію, ртуті та нікелю.

Такий стан поверхневих водойм вимагає застосування сучасних технологій підготовки води та очищення поверхневих вод для забезпечення безпеки та якості питної води.

Необхідно також відзначити, що, згідно з даними Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році, підземні води України, зокрема артезіанські, в багатьох регіонах (АР Крим, Донбас, Придніпров'я) за своєю якістю не відповідають нормативам джерел

водопостачання, що пов'язано не тільки з природними умовами їх формування, але і з антропогенним забрудненням, а отже, потребують очищення. При цьому лише поодинокі артезіанські водопроводи мають споруди з доочистки води. Невідповідність якості питної води нормативним вимогам, забруднення призводять до поширення в країні таких захворювань, як жовчнокам'яна хвороба, виразкова хвороба шлунка.

Водночас військова агресія Російської Федерації проти України спричиняє додаткове забруднення поверхневих і підземних вод. У місцях проведення бойових дій водні об'єкти забруднені залишками військової техніки, різними типами боєприпасів, спостерігаються витіки паливно-мастильних матеріалів. Так, за даними застосунку ЕкоЗагроза, станом на 19.04.2023, внаслідок розливу більше 11 тис. тонн нафтопродуктів у водні об'єкти завдано збитків більш як на 106 млрд гривень.

В окремих регіонах нагальним є питання забезпечення населення питною водою не тільки в якісному, але і в кількісному відношенні. Подача води за графіками та її тривала відсутність у водопровідних мережах призводить до бактеріального забруднення питної води.

При цьому на якість питної води систем централізованого водопостачання негативно впливає незадовільний санітарно-технічний стан водопровідних споруд і мереж, зношеність яких у різних регіонах становить від 30 до 70 відс., а також несвоєчасні проведення капітальних та поточних планово-профілактичних ремонтів та ліквідації аварій.

Індикатор 6.1.4 «Частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %»

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, є досить низькою. У багатьох країнах світу інфраструктура водопостачання в сільській місцевості є дуже обмеженою, і значна частина населення змушена користуватися водою з водосховищ, криниць або інших джерел.

Наявність централізованого водопостачання надважлива для забезпечення безпеки та якості питної води, а також для доступу до води в достатній кількості для господарсько-побутових та інших потреб.

Аудит засвідчив, що в моніторингових показниках щодо досягнення індикатора 6.1.4 наведено дані щодо забезпеченості централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, а не сільського населення, як це визначено індикатором, що унеможливає оцінку досягнення цільових орієнтирів.

Водночас згідно з показниками централізованим водопостачанням забезпечено лише приблизно четверту частину сіл України (немає у 16 989 сільських населених пунктах), а частка сільських населених пунктів, які мають доступ до централізованого водопостачання, в 2021 році порівняно з 2015 роком зменшилася на 2 відсотки (рис. 19).

При цьому особливу занепокоєність викликає стан водопостачання сільського населення: у 2021 році питома вага сільських водопроводів, результати лабораторних досліджень води на яких не відповідають нормативам, становила 38,3 відс. із 3 351 сільського водопроводу, на яких проводились дослідження.

Решта сільського населення споживає воду з колодязів та індивідуальних

свердловин, які здебільшого мають незадовільний санітарно-технічний стан.

Рис. 19. ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ДОСТУПОМ ДО ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ

Джерело: власна редакція ВОА України

Крім того, відповідно до даних Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році привізною питною водою забезпечувалось 171,2 тис. осіб (2 відс. загальної чисельності осіб тих областей, де використовувалась привізена вода, та 0,6 відс. загальної чисельності населення в Україні без урахування населення тих областей, які не змогли надати інформацію).

Індикатор 6.1.5 «Частка міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %»

Забезпечення міського населення доступом до централізованого водопостачання є важливим для сталого розвитку міст, оскільки це допомагає зменшити використання природних джерел води, зберегти їх для майбутніх поколінь та зменшити вплив на природне середовище.

Аудитом встановлено, що в моніторингових показниках про досягнення індикатора 6.1.5 наведено дані щодо забезпеченості централізованим водопостачанням міських населених пунктів, а не міського населення, як це визначено індикатором, що унеможливає оцінку досягнення цільових орієнтирів.

Водночас, згідно з показниками, у 2021 році централізованим водопостачанням забезпечено 98 відс. міст (не мали такого водопостачання 4 міста), показник забезпеченості порівняно з 2015 роком зменшився на 1 відсоток (рис. 20).

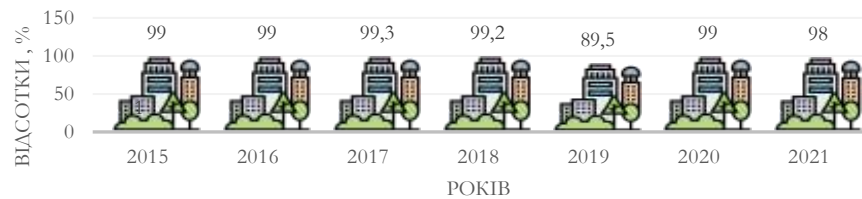

Рис. 20. ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ МІСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ДОСТУПОМ ДО ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ

Джерело: власна редакція ВОА України

Слід зазначити, що відповідно до даних Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні в 2021 році системами централізованого водопостачання забезпечено приблизно 19 млн осіб, або 65,2 відс. загальної чисельності населення населених пунктів, що є вкрай низьким показником.

Крім того, військова агресія Російської Федерації проти України призвела до значних, а іноді невідновних руйнувань критичної інфраструктури централізованого водопостачання та водовідведення міст.

Відповідно до попередньої оцінки KSE Institute, станом на 24.02.2023, зруйновано більше 1046 пог. км водопровідних мереж, частково пошкоджено або повністю зруйновано 12 водопровідних очисних споруд. Руйнувань / пошкоджень також зазнали 82 водопровідні насосні станції, зруйновані або пошкоджені 40 свердловин. Лабораторії, які здійснювали аналіз стану водопостачання, теж зруйновані або пошкоджені. Так, попередні підрахунки свідчать, що руйнувань / пошкоджень зазнало близько 3 таких об'єктів, що загострює проблему доступу до водних ресурсів.

За даними оновленої оцінки Світового банку «Швидка оцінка шкоди та потреб в Україні», станом на 24.02.2023, безпосередні збитки від пошкодження об'єктів водопостачання і водовідведення становлять 2,2 млрд дол. США (ця цифра є приблизною, реальний збиток може бути більшим на 30 відс.), а втрати у сфері водопостачання і водовідведення – приблизно 7,5 млрд дол. США.

Завдання 6.3.

Результати аудиту засвідчили, що Україна працює над зменшенням обсягів скидання неочищених стічних вод, що є важливим для збереження природного середовища і здоров'я населення. У 2021 році обсяги скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти порівняно з 2015 роком зменшилися на 38 відс., а їх частка – майже на 5 відсотків. При цьому у 2020 році досягнення зазначених індикаторів становило відповідно 71,5 і 77,3 відс. встановлених цільових орієнтирів на вказаний рік, що свідчить про позитивну динаміку у виконанні завдання 6.3 «Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення на державному та індивідуальному рівнях» Цілі 6 та забезпечення покращення стану водних ресурсів, збереження здоров'я населення і потреб у чистій питній воді.

Головними причинами забруднення поверхневих вод є скид забруднених комунально-побутових і промислових стічних вод безпосередньо у водні об'єкти та через систему міської каналізації, а також надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин у процесі поверхневого стоку води із забудованих територій та сільгоспугідь.

За результатами узагальнення даних державного обліку водокористування у 2021 році у поверхневі водні об'єкти скинуто 4 684,6 млн куб. м стічних вод, у тому числі забруднених – 541,5 млн куб. м (11,6 відс.), нормативно-очищених – 1 430 млн куб. м (30,5 відс.) та нормативно-чистих без очистки – 2 712,9 млн куб. м (57,9 відсотка).

Для моніторингу прогресу виконання завдання 6.3 Цілі 6 Розпорядженням № 686-р визначено 2 індикатори (рис. 21). Зменшення обсягів скидів забруднених вод у водні об'єкти є дуже важливим завданням з точки зору охорони природного середовища та забезпечення здоров'я людей.

Скиди забруднених вод можуть містити різноманітні шкідливі речовини, які спричиняють серйозні розлади здоров'я людей та загрожують екосистемі водних об'єктів. Згідно з моніторинговими показниками щодо досягнення індикатора 6.3.1, обсяг скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) зворотних (стічних) вод у водні об'єкти у 2021 році порівняно з 2015 роком зменшився на 38 відс. (з 875,1 млн куб. м у 2015 році до 541,5 млн куб. м у 2021 році) (рис. 22).

Рис. 21. ІНДИКАТОРИ ЗАВДАННЯ 6.3 «ЗМЕНШИТИ ОБСЯГИ СКИДАННЯ НЕОЧИЩЕНИХ СТІЧНИХ ВОД, У ПЕРШУ ЧЕРГУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВОДООЧИЩЕННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОМУ РІВНЯХ»

Джерело: власне редагування ВОА України.

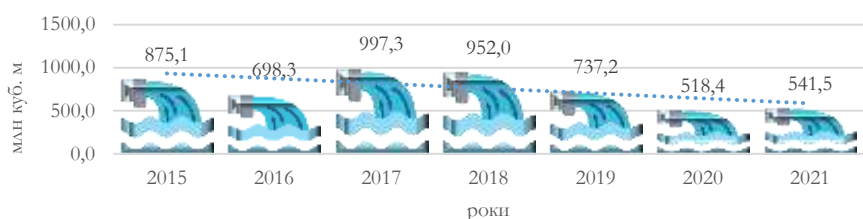

Рис. 22. ОБСЯГИ СКИДІВ ЗАБРУДНЕНИХ (ЗАБРУДНЕНИХ БЕЗ ОЧИСТКИ ТА НЕДОСТАТНЬО ОЧИЩЕНИХ) СТІЧНИХ ВОД У ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

Джерело: власне редагування ВОА України

При цьому у 2020 році такий обсяг становив 71,5 відс. встановленого на 2020 рік цільового орієнтиру (725,0 млн куб. м), що позитивно вплинуло на забезпечення чистою водою для пиття та підтримання належного стану водних екосистем.

Згідно з моніторинговими показниками щодо досягнення індикатора 6.3.2, частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти у 2021 році порівняно з 2015 роком у загальному обсязі скидів зменшилась на майже 5 відс. (з 16,38 відс. у загальному обсязі скидів у 2015 році до 11,59 відс. у 2021 році) (рис. 23).

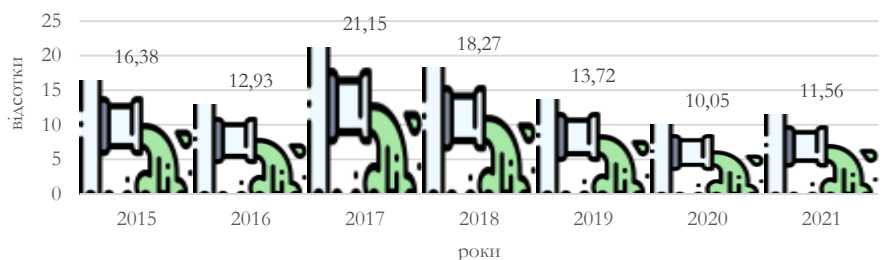

Рис. 23. ЧАСТКА СКИДІВ ЗАБРУДНЕНИХ (ЗАБРУДНЕНИХ БЕЗ ОЧИСТКИ ТА НЕДОСТАТНЬО ОЧИЩЕНИХ) СТІЧНИХ ВОД У ВОДНІ ОБ'ЄКТИ У ЗАГАЛЬНОМУ ОБСЯЗІ СКИДІВ

Джерело: власне редагування ВОА України.

У 2020 році така частка становила 10,05 відс. і перевищила визначений цільовий орієнтир (13,0 відс.), що забезпечило не тільки покращення стану водних ресурсів, але й збереження здоров'я населення, його потреби у чистій питній воді.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рахункова палата надала перевіреним органам такі рекомендації:

Розробити та затвердити Стратегію сталого розвитку України до 2030 року, національний план заходів досягнення ЦСР, як це передбачено Порядком денним.

Внести зміни до розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» у частині визначення:

- цільових орієнтирів для індикаторів, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації ЦСР;
- відповідальних за розрахунок і надання даних щодо досягнення Цілі 6 з урахуванням організаційних змін у системі центральних органів виконавчої влади;
- відповідальних координаторів виконання ЦСР, зокрема Цілі 6, з метою забезпечення належної координації діяльності органів виконавчої влади з виконання завдань і досягнення індикаторів, визначених для Цілі 6, та своєчасного прийняття управлінських рішень.

Розробити та затвердити план заходів для забезпечення доступності якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання.

Вжити заходів щодо визначення цільових орієнтирів для оцінки досягнення індикаторів безпечності та якості питної води за мікробіологічними, радіаційними, органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками.

Вжити заходів щодо визначення індикативних показників частки сільського та міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання.

Розробити та затвердити план заходів для зменшення обсягів скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення, на державному та індивідуальному рівнях.

Вжити заходів щодо забезпечення належного функціонування та обслуговування очисних споруд. Такі заходи допоможуть зменшити кількість скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти і зберегти довкілля в належному стані.

Заступник Голови Рахункової палати

Сергій КЛЮЧКА

СКОРОЧЕННЯ, ОДИНИЦІ ВИМІРУ, КІНЦЕВІ ВИНОСКИ

---

¹ Goal of the Month Editorial | March 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/goal-of-the-month/>.

² Водна конференція ООН 2023: аналітична записка ISC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.council.science/publications/water-policy-brief/>.

³Executive-Summary-GWSP-Annual-Report-2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/809d91e114ae0e2243571e9e79891375-0320082022/related/Executive-Summary-GWSP-Annual-Report-2022.pdf>.

ААС	Середньорічна концентрація
ЄС	Європейський Союз
HRK	Хорватська куна (Hrvatska kuna)
HUF	Угорський форинт
NIK	Вища палата контролю Республіки Польща
NRRP	Національний план відновлення та стійкості до 2021 року
NWS	Національна водна стратегія
OECD	Організація економічного співробітництва та розвитку
PE	Еквівалент населення
PLN	Польський злотий
RBMP	План управління річковим басейном
BOA	Вищий орган аудиту
SAO	Державний аудиторський офіс Угорщини
SDG	Ціль сталого розвитку
ООН	ООН
USD	Долар США

Доступ до національних звітів

Державний аудиторський офіс Республіки Хорватія
<https://www.revizija.hr/UserDocsImages/Dokumenti/Improvement%20of%20water%20quality%20and%20the%20availability%20of%20water%20for%20human%20consumption%20in%20the%20Republic%20of%20Croatia.pdf>

Державний аудиторський офіс Угорщини
<https://www.asz.hu/dokumentumok/24004.pdf>
https://www.asz.hu/dokumentumok/Elemzes_szennyviz-es-vizszennyezes.pdf

Вища палата контролю Республіки Польща
<https://www.nik.gov.pl/plik/id,26438,vp,29229.pdf>
<https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/20/046/>

Державна аудиторська установа Республіки Сербія
<https://www.dri.rs/izvestaj/12552>

Рахункова палата України
https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/12-7_2023/Zvit_12-7_2023.pdf